

מהדורת 'קדן טללי ברכה'

שנה ח' (תשפ"ד)

אוצר פניני גאוני הדורות והחסידות

♦ ראה ♦

מאמרים נבחרים משכיות חמדה, שווים לכל נפש
מכוונים ומדוממים ככתבם וכלשונם מתוך הספרים הקדושים

זהר הקדוש המבואר

הכתר והכבוד

בהוצאת ישיבת "אביד יעקב"
מוסדות "אור מאיר ושמחה" נהריה
ע"ש כ"ק אדמו"ר רבי מאיר אביחצירא זיע"א

הנותן כל מחשבותיו בממונו
אינו יכול להרגיש בקדושה
מילין קדוץ - מילתא חדת"א

טז

מאכלי השבת
ניצוץ אורה חסדי לפרשת השבוע
ספיר ויהלום

יב

ראה אנכי -
אמונה חושית
אוצר פניני החסידות

א

העלונים: אביד יעקב • מילתא חדתא • ספיר ויהלום • ובחדת בחיים • מכתלי בית הדין • מגדנות

אוהב ישראל | התבוננות האדם שמא הרע הוא לטובתו ה
מי השילוח | על האדם לראות גם בעת שטוב לו שהפל מהשם יתברך ... ה
תפארת שלמה | התפלה על ביהמ"ק מסגלת לכונה ה
בית אהרן | אסור לשפח שאנו בני מלך ה
שפת אמת | על האדם לזכר בכל עת שהוא בן מלך שגשלה לעולם הזה וללמד
גנוני מלכות ה
בת עין | ע"י שהאדם משפיל ומצמצם עצמו גם הקב"ה מצמצם עצמו
למשפיע ה
עבודת ישראל | העובד מאהבה לש"ש מקבל רב שפע ה
קדשת לוי | עובד ה' מקבל בכל יום השפעות וברכות מחדש ה
אוהב ישראל | מיד כשיתעורר ימליך את הקב"ה על כל איבריו ה
אמרי שמואל | קיום 'אחרי ה' אלקיכם תלכו' על ידי 'שויתי ה' לנגדי תמיד' ה
תולדות יעקב יוסף | קשם שאפשר להרהר במשא ומתן בתפלה כפ אפשר לקיים
שויתי ה' לנגדי תמיד בעסקו במשא ומתן ו
מאור ושמש | הצדיק מהלך בדרך על פי השם הו"ה ו
דעת משה | דברי המגיד מקו'ניץ זיע"א ו
נעם אלימלך | קשם הו"ה לנגד עיניו הוא סימן שתקן חטאיו ו
אמרי אמת | בבתי פגסיות ובבתי החסידים זוכים להשראת השכינה ו
אמרי נעם | כאשר האדם קטן בעיני עצמו קל לו לשמח ו
אפריון | נתינת שכר מצוה לפני עשייתה ו
יד משה | המודה בע"ז כופר בכל התורה והפופר בע"ז מודה בכל התורה .. ו
עפעפי שחר | הרחקה מאכילת דם משום מצות ה' ולא מחמת מאוסו ... ז
כסא רחמים | מיניעת אכילת שרצים מועילה לעורר רחמים על הבריות ... ז
קרנן אבי להם | הדדקה מכפרת ז
ויאמר שאול | העולם הזה נמשל לסכה ז
מי מנוחות | רבים העושים מצוה ז
אדרת אליהו | שחר בעולם הזה מפרות המצוה ח
באר שבע | שחר קבלת התורה והמצוות ח
ערוגת הבשם | שחר הכנה למצוה ח
תפארת יהונתן | שחר גדרים וסגים ח
אהל יצחק | שחר מצות שיש בהם טובה לבריות ח
דברי מהר"א | העושה מצוה עם הבריות ואחרים לומדים ממנו ט
ונדבר משה | שחרו של העושה לפני משורת הדין ט
ספיר ויהלום | הארה חסידית מן הפרשה יב
זוהר הקדוש | עם פרוש הכתר והכבוד יד

אוצר פניני החסידות
קדשת יום טוב | דיוק הלשון 'אנכי' א
לב שמחה | 'ראה אנכי נתן לפניכם ברכה וקללה' - מצות עשה להבחין בכל יום
בין טוב לרע א
אור לשמים | על האדם לעשות לעצמו נתיבות ושבילין להדבק בהשם יתברך
גם בעת עסקו בעניני העולם הזה א
נדר ישראל | 'ליראה וגו' כל הימים' - על ידי כונה לשם שמים בכל המעשים,
כל היום פלו הוא עבודת ה' ללא הפסק א
פתוחי חותם | סמיכות פרישות עקב - ראה רמז על חמר פגם העונות ... א
אגרא דכלה | לא תעשו 'כן' לה' אלקיכם - אל תעבדו את ה' דוקא במעשה
מסגים ב
מאור ושמש | דברי תוכחה על המון העם הנוהר אחר אדם הפעל אתות מופתים
ללא שיפירו טיב מעשיו בעבודת הבורא מנעוריו ב
פתוחי חותם | 'ראה תמיד את ה' כנגדו ובה' יתביש לחטא ויגביר חילות
הקדשה ג
עבודת ישראל | גם המרגיש עצמו מרחק מהתשובה אל ימנע עצמו מלקסף
ולהשתוקק אליה ג
לקוטי שיחות | חדש אלול בבחינת 'המלך בשדה' ג
עבודת ישראל | העובד מאהבה זוכה לדבקות בבורא עצמו ללא שום מסך
המכדי ד
נעם אלימלך | קודש עצמו בעת האכילה כאלו אוכל תרומה וקדשים ד
תורת אבות | יציר לעצמו כאלו אוכל בשלחנו של צדיק ד
אוהב ישראל | ברור והעלאת הניצוצות באכילה ד
זאת זכרון | רמז נאה להתקדשות וזכרון אהבת הבורא בעת האכילה ד
דברי בינה | לא להשחית נפשו בעת אכילת הבשר ד
תורת אבות | בסעודת מרעים יש תקונים גדולים והעלאת ניצוצות ד
פני מנחם | באכילה לשם שמים כל פזית הוא קרנן פסח ד
סדר הזמנים | בשפת מברכים אלול נכלל כל הימים נוהרים ד
חדושי הרי"ם | הפרשיות שקדם ראש השנה מסיעות לאדם ביראת ה' .. ד
תורת אמת | קודם חדש אלול קוראים פרשת ראה שמרמז בה שתקף כאשר
יהודי מתעורר לתשובה מסייעין אותו מהשמים ד
קדשת לוי | בראש חדש אלול הקב"ה מגלה את אלקותו ומלכותו לעם
ישראל ד
מאור ושמש | בכל דור יש צדיקים שהם בבחינת צנצנת המן כדי שילמדו מהם
העם אמונה ובטחון ד
בת עין | פעמים מונע השי"ת את הטובה וזהו 'חסד שבגבורה' ה

בס"ד

קו 'מחברים'

שע"י ממלכת התורה עוז והדר

02-803-9999

לשאלות הלכתיות בבית ההוראה הקש 8

מחברים

הניוז היומי מבית עוז והדר - אור לישראל

מתחילים את היום!

להצטרפות: newsletter.mechubarim@gmail.com

ישירות למייל האישי

נושאים בפרשת ראה

ראה אנכי - אמונה חושית

קדשת יום טוב

רבי חנניה יום טוב ליפא מסיגעט זיע"א

דיוק הלשון 'אנכי'

ראה אנכי וגו' (יא כו), צריך לדיק למה אומר אנכי ולא אמר אני. וכבעל הטורים: ראה אנכי שבעשרת הדברות.

אמונה חושית גדולה מאמונה רגילה

יש לרמוז בזה מה ששמעתי מפה קדוש אדמו"ר הגאון הקדוש מצאנז זלה"ה, שיש שני בחינות באמונת הבורא ברוך הוא, שיש אחד המאמין מפת צווי התורה הקדושה להאמין באלהי עולם, ויש אשר אין צריך להאמונה, כי רואה עין בעין בראיה חושית השגחת הבורא ברוך הוא, ובחינה זו יותר גדולה מבחינה הגזקרת לעיל.

ראה אנכי - בבחינת ראה חושית

וזה שאמר ראה אנכי, הינו שבעיניך תראה בחוש את האנכי ה' אלקיך שבעשרת הדברות, ואל תאמין בו, רק יהיה נראה לפניך אשר ה' הוא האלהים. כן יהי רצון שיטע בלבנו אמונתו פיתד שלא תמוט במהרה במינו אמן:

לב שמחה

רבי שמחה בונם מגור זיע"א

ראה אנכי נתן לפניכם ברכה וקלה - מצות עשה להבחין בכל יום בין טוב לרע

ראה אנכי נתן לפניכם היום ברכה וגו'. יש לומר שהיא מצות עשה להבחין בכל יום בין טוב לרע, וכדאיתא בשפת אמת בשם החידושי הרי"ם ז"ל 'ראה אנכי נתן לפניכם' - שנקבע בכל איש מישראל שיוכל להבחין ולבחור רק בהברכה, ועל זה מברכין בכל יום הנותן לשכוי בינה

וכו'. וזה ראה אנכי לכל אחד.

ראה אנכי - לראות את האנכי

יש לפרש ראה אנכי כלפי מעלה שרומז לאנכי ה' אלקיך שבעשרת הדברות כדאיתא, לראות השם יתברך, כדכתיב וראיתם אתו וזכרתם וגו' ועשיתם וגו' (במדבר טו לט).

ראה אנכי זכירת מעמד הר סיני בכל יום

יש לומר שקאי על מתן תורה לזכר בכל יום מעמד הר סיני אנכי ה' אלקיך, וכיון דב' דברות ראשונות מפי הגבורה שמענום, ולא שכחנום, לכן אפשר תמיד לראות את האנכי וכו', וזה ראה אנכי נתן לפניכם היום וגו' וזהו את הברכה אשר תשמעו, כי זו היא הברכה (תשמ"ב):

קדוש הגשמיים

אור לשמים

רבי מאיר מאפסא זיע"א

על האדם לעשות לעצמו נתיבות ושביליו להדבק בהשם יתברך גם בעת עסקו בעניני העולם הזה

אפרש מקדם פרושו של כבוד אדמו"ר מורנו הרב יעקב יצחק זצלה"ה מלובלין, כי צריך האדם להיות תמיד בדבקות הבורא ברוך הוא, אבל היאך יוכל לעשות כן, הלא הוא בעולם המעשה, וצריך לדבר לפעמים עם בני אדם או לסחור סחורה ודומיהן - על כן צריך האדם לעשות לעצמו נתיבות ושביליו שגם בעניני עולם הזה יהיה בהם בדבקותו יתברך שמו.

באור הפתוב השמר לך פן תעזב את הלוי על דרך הנ"ל

וזה פרוש הפתוב השמר לך פן תעזב את הלוי (יב ט), רומז לדבקות, ועל ידי

מה יוכל לקיים זאת ולדבקה בו, ומפרש הפסוק והולך, כל ימיד על אדמתך, היינו שתמשיך מבהירות עליון, על אדמתך לעניני העולם הזה, ותהיה מקשר תמיד בהבורא ברוך הוא. עד כאן דבריו:

נזר ישראל

רבי ישראל מטשורטקוב זיע"א

ליראה וגו' כל הימים - על ידי כונה לשם שמים בכל המעשים, כל היום כלו הוא עבודת ה' ללא הפסק

כונת התורה במצוות מעשר שני שנוצטוו להביא את המעשר לירושלים, כיון דשם רואים את עבודת הפהנים והלוים שאכילתם בקדשה וטהרה ועל ידי זה ילמדו לאכול פראוי לשם שמים (ראה בבא בתרא כא. תוס' ד"ה כי מציון), והאכילה היא משל לכל דברים הגשמיים, ולכן נאמר בה למעו תלמד ליראה את ה' אלקיך כל הימים (יד כג).

הלכאורה יש להבין אומרם כל הימים, אף אף שעקר חיובו של אדם הוא העסק בתורה ועבודה, בכל זאת הרי זקוק אדם גם לדברים הגשמיים כדי לקיים גופו, ורק על ידי שגם בהתעסקותו בדברים הגשמיים, דברי הרשות, יהיו פגותיו רק לשם שמים, הרי הוא עובד את ה' תמיד בלי הפסק, שהרי אף אכילתו שתיתו שנתו ומשא ומתן שלו צריך שמים הם, והרי הם חלק מעבודתו לה, וזוהי כונת הכתוב 'כל הימים', שכל היום פלו בלי שום הפסק הרי הוא בעבודת ה'.

[הרב] הקדוש רבי אברהם מסלאנים, בעל 'בית אברהם', שהיה באותו מעמד, התנצל לפני האדמו"ר הקדוש ואמר - ואיך יכולים ללמד לאכול אם רבנו יושב בחדרו סגור ולא רואים את כבוד קדשתו אוכל. ענה האדמו"ר - די בדבורים ששמעתם:]

פרשת ראה

ידי מעשיו הרעים עושה פגם גדול כזה בשכינת עזנו.

ואפשר דלזה כון דוד המלך עליו השלום באמר (תהלים טז ה) 'שויתי ה' לנגדי תמיד כי מימיני בל אמוט', פלומר, הייתי נזהר בכל עת מלחטא משום דאני יודע הפגם שמגיע לשכינה בזה ועל זה

וכו', על פי מה שכתב רבנו הארי"ז ז"ל (עץ חיים שער לה פ"א) דעל ידי עונות יורדים רגלי שכינה אל הקלפות, וכמו שנקאר (משלי ה ה) 'רגליה ירדות מות'. וכשהפגם מגיע לעקבות השכינה, גם ענינה מגיע להם הפגם, דכמקרה הרגלים יקרה לעינים. ועל דבר זה תסתמר שערת האדם, אשר על

ראה אנכי (יא כו)

פתוחי חותם

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

סמיכות פרשיות עקב - ראה רמז על חמר פגם העונות

יש לרמוז מלת עקב הנאמרה בפרשה הסמוכה לה (לעיל ז יב) עם מלת ראה

אני שומר עצמי מלחטא, וזהו 'שויתי ה' שהיא השכינה 'לנגדי תמיד', שלא לפגם בה, ולפיקח 'פי מימיני בל אמוט'.

וזהו שאמר עקב ראה, דהינו, השכינה שהיא אנכי, שמר עצמך שלא תגרם על ידי חטאך שתוריד רגליה אל הקלפות, פי לא די שברגליה בלבד אתה פוגם, דע לך שגם בעיניה אתה פוגם. וזהו עקב ראה אנכי, דהינו, עקבים והראיה של אנכי שהיא השכינה, דע לך שאם אתה חוטא אתה פוגם בהם, לכן השמר לך ושמר נפשך מאד בכל מידי דאזהרה:

לא תעשון כן לה' אלקיכם (יב ד)

אגרא דכלה

רבי צבי אלימלך מדינוב זיע"א

לא תעשון כן לה' אלקיכם - אל תעבדו את ה' דוקא במעשה מסוים

שמעתי הפסוק ברמז מקבל מצדיקי הדור, דהנה יש בני אדם אשר חק קבוע להם כמה ילמדו וכמה יאמרו תהלים וכיצא, ואכלו את חקם אשר נתן להם. ובדעתם שפבר נתנו להבורא המגיע לו, ויתר היום הולכים בטל ומבקשים שכר כפנחס.

והנה המשפיל אל דבר אין לך יום דומה לחברו, ועת לפזר ועת לכנס, לפעמים המעשה כזאת ביום זה הוא מצוה, כגון שעושה הדבר בהצנע עבור כבוד שמו, ולמחר אותו הדבר בעצמו הוא עברה, כגון שיגיע הדבר להתפארות וכיצא, ואי אפשר לפרש הדבר כי המשפיל יבין מעצמו.

באר הפסוק על פי הנ"ל

וזה באה אזהרת תורתנו לא תעשון כן לה' אלקיכם, רצה לומר בדמיון הנה ממש אותו ההנהגה, כי באפשר היום המנהג הנה טוב ולמחרתו הוא בהפך, והכן (וכן הובא בנעם מגדים תשא בשם החוזה מלובלין זיע"א, זה לשונו: על פי דברי הרב מורנו הרב ר' עקב יצחק נ"י בפסוק 'לא תעשון כן לה' אלהיכם', דיש אדם שמחזיק בעובדא אחת בקבוע, כמו מענית בכל יום או טבילה בכל יום וכדומה, ובאם לא יעשה דבר זה לפעמים הוא בעיניו פתחע, כי כבר נשרש בלבו שעובדא זו מביאה לו היראה והקדושה, ובאמת לא כן הדרך האמתי, שהרי זה בעובד לעובדא זו. ובאמת שאמר ז"ל (תענית יא) היושב בתענית נקרא קדוש, וכמו כן טבילה מביאה הארה, אף עם כל זה הכל מה, ופעמים נותן קדושה

על ידי תענית ולפעמים דוקא אם אכל ושתה אז טוב לו, כמו בערב יום כפור. וזהו 'לא תעשון כן', רצה לומר דוקא 'כן', והכן היטב כי זה שרש גדול בעבודת ה':

כי יקום בקרבך נביא או חלם חלום ונתן אליך אות או מופת, ובא האות והמופת אשר דבר אליך לאמר נלכה אחרי אלהים אחרים אשר לא ידעתם ונעבדם, לא תשמע אל דברי הנביא ההוא או אל חולם החלום ההוא כי מנסה ה' אלהיכם אתכם לדעת הישכם אהבים את ה' אלהיכם בכל לבבכם ובכל נפשכם, אחרי ה' אלהיכם תלכו ואתו תיראו ואת מצותיו תשמרו ובקלו תשמעו ואתו תעבדו ובו תדבקו וגו' (יג ב-ה)

מאור ושימש

רבי קלונימוס קלמן עפשטיין זיע"א

דברי תוכחה על המון העם הנוהר אחר אדם הפעל אתות מופתים ללא שיכירו טיב מעשיו בעבודת הבורא מנעוריו

נראה דהפסוק בא לרמז, דהנה מדבר המון עם כששומעין אומרים על אחד שעושה איזה אות או מופת תכף הם נוסעים אליו ומאמינים לו כל מה שיאמר להם, הגם שלא היו מפירים אותו מפבר מנעוריו מה טיבו ומה הנהגתו.

אבל באמת זה אינו כלום, כי הנסיעה להצדיק הוא שגלמד את עצמנו מארחותיו - להיות שנודע מכמה וכמה שנים הנהגותיו וצדקותיו וחסידותיו אזי נוסעים אליו ללמד ארחותיו ולעשות צוואת אליו, אבל לא לעשות העקר מאותות ומפתים הגם שלא נדע מה טיבו זה אינו כלום ואסור לנסע אליו.

ואם תמצא לומר מה מוזיק דבר זה, וכי אומר הוא לאיזה אנשים שנוסעים אליו חלילה לעבר על קל שבקלות, אדרבה הוא גם כן מוכיח אותם על עבודת השם יתברך, ומה אכפת לן מה שעושה אותות ומפתים. אבל באמת תדע שזו לא טוב לדבק ולהתחבר עמו, ש'סוף כל סוף שקר אין לו רגלים (שבת קד) ויבא מכשולות גדולות על ידו ויבאו לסוף חלילה לעבד עבודה זרה.

ואם תאמר האין הוא תקנה להנצל ממנו, מאחר שהוא קלא דלא פסיק שמראה

אותות ומפתים נפלאים וממשיך לב אדם לנסע אליו. אמנם התקנה העקרית הוא שיהיה האדם מחבר את עצמו עם צדיקי אמת מה שהוא מכיר מכבר שהם צדיקי אמת, לחבר את עצמו עם חברים המקשיבים לקולם, ויחזיק את עצמו בתורה ובתפלה וידבק בדרכי ה' מה הוא רחום וכו' מה הוא גומל חסדים וכו', אזי ממילא ישפיל האיש המופת של שקר ויפל ממדרגתו.

הרמז בפסוק

וזה רמז לנו הכתוב כי יקום בקרבך נביא או חלם חלום ונתן אליך אות או מופת ובא האות והמופת, פרוש שיהיה כף שיהיה יוכל להראות אותות ומופתים אשר דבר אליך לאמר נלכה אחרי אלהים אחרים וגו' ונעבדם, פרוש לאמר שיהיה נשמע ונאמר על ידי כן לבסוף שפונתו הוא לעבד אלהים אחרים, וזהו לאמר שמשמעותו שיהיה נאמר ונשמע בן ממוצא דבר מכלל לבסוף נלכה ונעבדה וגו'.

על כן קאמר הכתוב שפיר לא תשמע אל דברי הנביא ההוא או אל החולם חלום ההוא כי מנסה ה' אלהיכם אתכם וגו', בזה שפיר הוא נסיון אם תשגיחו על עבודת השם יתברך דיקא ותתחברו את עצמכם אל צדיקי אמת שאתם מפירים מכבר שהם צדיקים ועובדי השם באמת ולדבק עמהם, או שתלכו אחרי אותן האנשים שאין אתם מפירים אותם ותשגיחו על אותות ומופתים, וזה הוא בודאי נסיון, מאחר שהנביא ההוא גם כן צונח ומזהיר על עבודת השם יתברך פנ"ל.

וקאמר הכתוב, ואם תמצא לומר מה נעשה להפיר האמת. על זה קאמר אחרי ה' אלהיכם תלכו, פרוש כמאמר ז"ל (כתובות קיא:) הדבק בתלמידי חכמים ובתלמידיהם ואת מצותיו תשמרו ובקלו תשמעו ואתו תעבדו ובו תדבקו, הדבק בדרכי מה הוא רחום וכו' מה הוא גומל חסדים וכו' כפרוש רש"י ז"ל.

רצה לומר כשתחזיק את עצמך בעבודת השם יתברך באמת ותתחבר את עצמך לצדיקי אמת פנ"ל, אזי קאמר הכתוב אחר כך והנביא ההוא או חלם חלום ההוא יומת פרוש שייבטל ויפל ממדרגתו ולא יהיה יכול להראות אותות ומופתים פנ"ל:

בנים אתם לה' אלהיכם לא תתגדרו ולא תשימו קרחה בין עיניכם למת. כי עם

חדש אלול

לקוטי שיחות

רבי מנחם מענדל מליובאוויטש זי"ע א

חדש אלול בכנינת 'המלך בשדה'

בלקוטי תורה ישנו משל על החלוק בין אלול לתשרי: אלול – הוא כמשל המלך הנמצא בשדה קדם שבא לעיר, ובתשרי – כמלך הנמצא בהיכלו.

בשעה שהמלך נמצא בהיכלו, אין הכל יכולים להכנס אליו, ויש צורך בכמה וכמה הכנות. כשהמלך יוצא אל העם, אל השדה, הרי אף שבהיותו שם אינו בכל תפארתו וגדלותו כמו בהיכל מלכותו – הרי מצד זה גופא ישנה המעלה, שכל אחד יכול בעצמו לדבר עם המלך, והמלך מקבל את כלם בסדר פנים יפות, ומקבל מכל אחד את בקשתו.

באלול בא הקדוש ברוך הוא אל כל אחד ואחד מישראל, וכל אחד ואחד מישראל יכול למסר לו את בקשתו, כמבאר בלקוטי תורה באריכות.

על אף שהמלך מתקרב אל האדם בשדה אין לאדם לטעות שביכולתו להשאר במצבו העכשווי

אבל מצד זה מוכן, שכאשר המלך נמצא בשדה, יש צורך בזהירות גדולה יותר, דמפנין שהאדם נמצא במעמד ומצב שלו, ואף על פי כן בא המלך אליו ומקבל את בקשתו, ויתרה מזה, מראה לו סדר פנים יפות – יכול הוא לטעות ולחשוב שטוב הוא להשאר באותו מצב, וראיה לדבר, שבהיותו במצבו זה בא אליו המלך.

בשעה שהמלך נמצא בהיכלו – שם אין אפשרות לטעות, שהרי שם אין מכניסים אותו פנימה, אלא אם כן עבר את כל ההכנות הנדרשות לזה, ומכניסים אותו רק במדה שהוא ראוי לה, כלשון הגמרא (מגילה יב.) 'הראוי לחצר לחצר, הראוי לגנה לגנה, הראוי לביתן לביתן'; אבל כשהמלך בשדה – אזי אפשר בקלות לטעות, ולכן יש צורך בזהירות ביותר.

וכן הוא גם בחדש אלול: ענין זה שהמלך בא אל כל אחד ואחד, מבלי הבט על מצבו, ומראה לו פנים שוקקות – הרי זה מעלה גדולה ביותר, שכל אחד ואחד מישראל יכול לקחת אלקות.

אבל, מצד מעלה זו גופא – יש צורך בזהירות ביותר, כדי שלא יבוא

ומה שאמר בלשון הזה ולא תשימו קרחה, משום דהמשים יראת ה' בין עיניו הרי הוא חושב כאלו מסנה פרוש על עיניו שלא יביט בשום דבר זולתי בבעל המסנה, ולזה חכמים זכרונם לברכה משתמשים בלשון הזה ואומרים, יהי רצון שיהיה מסנה הבושה על פנינו. ומי שאינו שומר עיניו, הרי עשה קריעה למסנה ונשאר קרוח ממנו.

וזהו לא תשימו קרחה, דהינו לא תעשו קריעה למה שבין עיניכם, שהוא מסנה הבושה. וכל זה למת, דהינו בשביל מת, שהוא סמאל הנקרא 'מת', כמו שכתוב בזהר הקדוש (ח"ג רעה.) על פסוק 'על פי שנים עדים יומת המת' (להלן י"ז). משום ד'עין' גימטריא סמאל, וכשאתה מסיר מסנה הבושה נתת יד לסמאל לשלט עליך, וזהו למת, כלומר בשביל מת שהוא סמאל השולט עליך. משום שעם קדוש אתה לה' אלהיך, והקדשה עקרה תלויה בעיניך, שאם אתה חושב תמיד ה' בין עיניך בזה נפרת קדשתו בך, ואם לאו, לא. לכן הזהר מאד ושומר נפשך מאד:

וכי ירבה ממך הדרדך כי לא תוכל שאתו כי ירחק ממך המקום אשר יבחר ה' אלקיך לשום שמו שם וגו' ונתתה בכסף וצרת הכסף בידך וגו' (יד כד-כה)

עבודת ישראל

רבי ישראל מסוּוֹניץ זי"ע א

גם המרגיש עצמו מרחק מהתשובה אל ימנע עצמו מלכסף ולהשתוקק אליה

ואמר הכתוב וכי ירבה ממך הדרדך, דהינו שלפעמים אדם מתעורר בתשובה אבל נפשו מרה לו מאד, כי דמה בעיניו שהוא מרחק מאד מה' תבדך, וכבד עליו הדבר שישוב לבוראו תבדך על ידי סגופים ושאר ענינים, ונקרא בפסוק כי ירבה ממך הדרדך, הוא דרך תשובה הנפתח בחדש אלול, בסוד 'הנותן בים דרך' (שעיה מג טז), פנוּדע מדברי האר"י ז"ל וכמו שכתבתי במקום אחר מזה.

על כן העצה היעוצה על כל פנים לקבל על עצמו התשובה ולהיות נכסף ומשתוקק מתי יזכה לשוב פראוי, וזה שאמר ונתת בכסף, לשון תאנה כמו נכסף נכספתה' (בראשית לא ל), שיהיה לך על כל פנים חשק לתשובה, וצרת הכסף בידך, עד אשר תזכה לבהירות והלכת אל המקום אשר יבחר ה':

קדוש אתה לה' אלהיך וברך בחר ה' להיות לו לעם סגלה מכל העמים אשר על פני האדמה (יד א-ב)

פתוחי חותם

רבי יעקב אביחצירא זי"ע א

יראה תמיד את ה' כנגדו ובה' יתביש לחטא ויגביר חילות הקדשה

אפשר לרמוז, דהנה עם בני ישראל בתרם ה' להיות לו לעם קדוש, ועל ידי תורה ומעשים טובים שיהיו עושים מגבירים ועושים חילים של קדשה ולהגדיל ולהאדיר מחנה שכניה, שעל ידי עסק התורה שעוסק בה לשמה ועל ידי מצות ומעשים טובים שיעשה לשם שמים נבראים מלאכים טובים כידוע. וכן חס ושלום בהפך, כשעושים מעשים אשר לא יעשו נבראים מלאכים רעים ונעשים חילות הסטרא אחרא.

והגורם לזה או לזה הוא, אם תמיד האדם משים ה' נגד עיניו ויודע בברור שהוא משגיח בו בכל פרטיו ומתירא ממנו, בזה בודאי יבוש ויפלא ולא יסור מאחרי ה', וכמו שאמר דוד המלך עליו השלום (תהלים טו ח) 'שוייתי ה' לנגדי תמיד כי מימיני כל אמוטי'. ואם מסיר מסנה הבושה מעל פניו ואינו חושב בהשגחתו יתברך שהוא משגיח בו, בזה נמסר ביד הסטרא אחרא ונשקע בכל מדות רעות.

והנה 'עין' עם הכולל גימטריא סמאל, לרמוז דאם האדם שומר עיניו מראות ברע, הרי הוא משים ה' נגד עיניו ויבנה לא יש לסמאל שליטה עליו, ואם עיניו פקח לראות ברע, הרי נתן שליטה לסמאל שהוא גימטריא 'עין', ונמסר בידו ועושה בו כרצונו:

הרמז בפסוקים

וזהו שאמר בנינים אתם לה' אלהיכם, מזהיר משה רבנו עליו השלום לישראל ואומר, דעו כי אתם בנינים לה', וכמו שהבין נותן כח באב ועוזרו גם אתם כן, וכמו שאמר דוד המלך עליו השלום (שם סח לה) 'תנו עז לאלהים'. וכיון שפך הוא, השמרו מאד לנפשותיכם שלא תתעו מדרך השכל ותעשו בהפך ותתנו כח לסטרא אחרא, והחילות (שקיה) [שהיה] לכם לעשות בסטרא דקדשה תעשו אותם בסטרא אחרא, וזהו לא תתגדדו, דהינו, לא תעשו גדודים שהם חילות לסטרא אחרא. ולא תשימו קרחה בין עיניכם, כלומר, דמי [ש]גורם לזה הוא אם תסירו מסנה הבושה מבין עיניכם ולא תחשבו ה', דבנה אתם נותנים שליטה לסמאל.

אלול

סדר הזמנים

רבי ישכר דב מנואלברג זיע"א
בשבת מברכים אלול וכלל כל הימים
נוראים
בשבת זה כבר וכלל בו הראש השנה
והיום כפור וכל ימי הסכות:

חדושי הרי"ם

רבי יצחק מאיר מגור זיע"א
הפרשיות שקדם ראש השנה מסינות
לאדם ביראת ה'
יש לשבח השבתות והסדרות קדם ראש
השנה, שהסדרות בעצמם פועלים לאדם
ועוזרים אותו כל סדרה וסדרה לעמל שלה
וכו' ופרשת ראה פועל לראות:

תורת אמת

רבי יהודה לייב אייגל מלובלין זיע"א
קודם חדש אלול קוראים פרשת ראה
שמרמוז בה שתכף כאשר יהודי מתעורר
לתשובה מסייעין אותו מהשמים
כאשר יקרבו ימי הרחמים והרצון וכו'
קורין קודם ר"ח הסדרה הזאת,
לרמוז להאדם אשר הוא ית' רואה את
ההתעוררות והכנת לב האדם להתקרב אליו
ית' ונתנו לפנינו תכף היום את הברכה:

קדשת לוי

רבי לוי יצחק מברדיטשוב זיע"א
בראש חדש אלול הקב"ה מגלה את
אלקותו ומלכותו לעם ישראל
בר"ח אלול השי"ת מגלה אלהותו ומלכותו
לנשמת ישראל, וכי הוא מנהיג את
כל העולמות בחסדו הגדול, וישראל עם
קדושו ממליכים על מלכותו עליהם:

בראש חדש אלול מתחיל השפע
להצטמצם באותיות
הבורא ב"ה אינו נתפס בשום אות ונקדה
וקוץ. ובר"ח אלול מצמצם שפע
הבורא ב"ה באותיות. ובראש השנה וביום
הכפורים אנו ממשיכים השפע בכל
העולמות:

בטחון

מאור ושמש

רבי קלונימוס קלמן עפשטיין זיע"א
בכל דור יש צדיקים שהם בבחינת
צנצנת המן כדי שילמדו מהם העם

ברור והעלאת הניצוצות באכילה

שיכון באכילה ושתיה, פינו דעל כרחק
יש במאכל ההוא חיות אמת המחיה
את הדבר ההוא, וכשאדם אוכל בקדשה
נדבק בו החיות אמת והניצוצות הקדושות
שבתוך הדבר מאכל, והחיצונית וגשמיות
הדבר נעשה ממנו פסלת ונדחה לחוץ (ר"ה
ראה):

זאת זכרון

רבי יעקב יצחק מלובלין זיע"א
רמוז נאה להתקדשות וזכרון אהבת
הבורא בעת האכילה
דרך הצבי שישן בעין אחת, וכן כשהוא
רץ מביט לאחוריו. כן יל"פ גם
כאן, תאכלנו כצבי וכאיל, פי בשעת
אכילה נחשב לשנה נגד דבקות הבוב"ה
ואהבתו, יהיה ישו רק בעין אחת, וכן ביט
לאחור לאהבת הבוב"ה בכל עת וזמן (פרשת
ראה):

דברי בינה

רבי יצחק יעקב מביאלא זיע"א
לא להשחית נפשו בעת אכילת הבשר
ולא תאכל הנפש עם הבשר, הינו שלא
תשחית לך הנפש עם הבשר. פי
לפעמים אדם משחית נפשו ח"ו עם הבשר,
שאוכל בתאות היצר, על פו אמרה תורה,
שלא ישחית נפשו עם אכילת הבשר (עמוד
עב):

תורת אבות

רבי אברהם מסלונימא זיע"א
בסעודת מרעים יש תקונים גדולים
והעלאת ניצוצות
בסעודת מצוה יש תקונים גדולים, פי
באכילה זו מתקנים את הניצוצין
קדישין השכיכים למצוה זו וכו'. וכמ"כ שיש
ענין זה גם באכילת סעודה בין ידידים
בישיבתם גם יחד (אות עה):

פני מנחם

רבי פנחס מנחם מגור זיע"א
באכילה לשם שמים כל כזית הוא
מקרבו פסח
היהודי הקדוש ו"ל ראה פעם שני
אברכים שאוכלים סעודה, אמר:
כשאוכלים לשם שמים אזי כל כזית כחלק
מקרבו פסח (פרשת אמור תשנ"ג):

לידי טעות, שיכול הוא להשאר במעמדו
ומצבו, וראיה לטעותו, שאף שנמצא עתה
בעובדין דחל, ל"ט מלאכות (שהרי אלול
אינו יום טוב), אף על פי כן נותנים לו את
הגלוי די"ג מדות הרחמים, וכמאמר הגמרא
(ר"ה יז.) 'מלמד שנתעשף הקדוש ברוך הוא
כש"ץ, ונעבר הויה על פניו ויקרא הויה
הויה', שזהו משם הנה שלמעלה
מהשתלשלות (ח"ב עמ' 379):

לשונות של אור

אהבה

עבודת ישראל

רבי ישראל מקוץ'ניץ זיע"א
העובד מאהבה זוכה לדבקות בבורא
עצמו ללא שום מסך המבדיל
מי שזוכה לעבד ה' ית' מאהבה, אז הוא
נקסף ומשתוקק מתי תבוא המצוה לידי
ואקיימה וכו', ששומר וממתין מתי אצוה
לעבד ה' ית' באיזה עובדא וכו', מי שעובד
על ידי אהבה כנ"ל הוא זוכה לדבק את
עצמו בהבורא ית"ש בעצמו בלי שום מסך
מבדיל (ד"ה שמור ושמעה):

אכילה

נעם אלימלך

רבי אלימלך מליז'נסק זיע"א
קדש עצמו בעת האכילה כאלו אוכל
תרומה וקדשים
ואכלת לפני ה' וכו', שצריך האדם
לדמות לעצמו כאלו אוכל מעשר
או בכורות קדשים, כמו שהיו הלוי והכהן
אוכלין בפרשיות גדול ובקדשה גדולה:

תורת אבות

רבי אברהם מסלונימא זיע"א
יציר לעצמו כאלו אוכל בשלחנו של
צדיק
יהודי צריך לציר לעצמו בשעת האכילה
כאלו אוכל בשלחנו של צדיק (עשה)
לך רב - אות נב):

אהב ישראל

רבי אברהם יהושע העשיל מאפטא זיע"א

ע"י שהאדם משפיל ומצמצם עצמו גם הקב"ה מצמצם עצמו למשפיע

ע"י בחינת ענוה, כשהאדם משפיל את עצמו לבחינת 'אנכי עפר ואפר' עד שאינו תופס מקום אצלו כלל, על ידי זה גם הקב"ה כפויול מצמצם את עצמו להשפיע כל טוב בעוה"ז (ד"ה ראה):

עבודת ישראל

רבי ישראל מקוונ'ניץ זיע"א

העובד מאהבה לש"ש מקבל רב שפע

יסוד ושרש העבודה, מבלי תקנת שום דבר, רק מגדל אהבה וחבה למקום ללמד תורתו ולעשות מצוותיו וכו', אם אדם עובד בדרך זה, אז הקב"ה מרחיב לו, דהינו שפועל מדה במדה לקבל שפע מעולמות הגבוהים ומתנת חנם וחסד וכו' יותר מהראוי לו (ד"ה כי ירחיב):

קדשת לוי

רבי לוי יצחק מברדיטשוב זיע"א

עובד ה' מקבל בכל יום השפעות וברכות מחדש

דהוא ית' נתן בכל יום בהירות חדש ומשפיע חסדים חדשים, ואדם העובד שמו ית', מקבל עליו בכל יום בהירות ושכל חדש מה שלא היה יודע אתמול (ד"ה ראה):

קימה

אהב ישראל

רבי אברהם יהושע העשיל מאפטא זיע"א

מיד כשיתעורר ימליך את הקב"ה על כל איבריו

תכלית עבודת האדם בכל יום ויום תקף כשיעור משנתו ימליך את מלך מלכי המלכים הקב"ה על כל איבריו, ויתבונן בשכלו שכל אבר מאיבריו מגדולם ועד קטנם הוא תלוי בשרשו בגבהי מרומים, וה' ית' הוא המחיה את הכל (ד"ה כאשר השמים):

שונית

אמרי שמואל

רבי שמואל שמואל מניקלשבורג זיע"א

קיום 'אחרי ה' אלקיכם תלכו' על ידי 'שונית ה' לנגדי תמיד'

אחרי ה' אלהיכם תלכו הינו שילך מבית הכנסת עם השם ב"ה שיהיה תמיד

כמו שכתב הרמב"ן ז"ל. אך הסגולה לזה היא שבשמירת האדם להתפלל לפני ה' יתברך יבון לבו להתפלל על חרבו ביהמ"ק ועל קדושת שמו ית"ש בעולם (ד"ה כי אם):

באור 'והשב את העבודה לדביר ביתך'

וזהו שאומרים 'והשב את העבודה לדביר ביתך', שיהיו כל תפלתנו שאנו מתפללים לצורך עצמנו תשיבם שיהיו אמרינו כאלו היו נאמרים 'לדביר ביתך', ר"ל כאלו היה הדבור לצורך ביתך פנ"ל (ד"ה א"י כי אם):

השראת השכינה במקדש מכה תפלות ישראל

עקר ענין השראת השכינה בביהמ"ק נעשה ע"י התפלות ורצונות טובות של ישראל, ששמשיכו ויורידו אורות העליונים ברצונם הטוב ומחשבתם הקדושה, וישפיעו להשרות שכינתו הקדושה בתחתונים (שם):

עד היום נותר במקום המקדש רשימו מהקרבנות הקרבנות

יש לפרש 'והשב כהנים לעבודתם וכו' כתוב בתורתך וכו' שלש פעמים בשנה וכו' במקום אשר יבחר' (מסוף לשלש הגלים), כי קדשת המקום ומגדל היחוד שנעשה בקרבנות שהקריבו שם זה שמונה מאות שנה נשאר הקריבו ג"כ במקום ההוא גם עתה (ד"ה שלש פעמים):

בנים

בית אהרן

בשם רבי שלמה מקרלין זיע"א

אסור לשכח שאנו בני מלך

דער גרעסטער יצר הרע איז אז מיי פארנעסט אז מייז איין בן מלך [היצר הרע הכי גדול הוא זה ששוכחים שאנו בן מלך] (ליקוטים):

שפת אמת

רבי יהודה ארנה ליב מגור זיע"א

על האדם לזכר בכל עת שהוא בן מלך שגשלת לעולם הזה ללמד גנני מלכות

וזהו צריך כל איש ישראל לידע ולזכר תמיד, כי נשתלח רק בעוה"ז ללמד דרך המלכות (תרט"ד):

השפעה

בת עין

רבי אברהם דב מאברוקטש זיע"א

אמונה ובטחון

וכן שמעתי מצדיק אחד, שצדיק וחסיד שבדור הוא צנצנת המן, ובכל דור ודור יש צדיקים כאלו שהם צנצנת המן, והדור ילמדו מהם אמונה ובטחון:

בת עין

רבי אברהם דב מאברוקטש זיע"א

פעמים מונע השי"ת את הטובה וזהו 'חסד שבגבורה'

יש בחינת חסד שבגבורה, שהקב"ה רוצה באמת להשפיע לאדם כל טוב פדרכו הטוב להיטיב, אמנם הבורא ב"ה צופה ומביט שאם נשפע לו רב טובה ימלא תאוה ולא ירצה לילך בדרך ה' ית', ולזה מונע ממנו השפעת ברכתו ית', וענין זה נקרא חסד שבגבורה (ד"ה עוד יש לפרש):

אהב ישראל

רבי אברהם יהושע העשיל מאפטא זיע"א

התבוננות האדם שמה הרע הוא לטובתו

אם איזה אדם הוא יורד מנכסיו ונעשה עני ח"ו, אז לפי הנראה הוא קללה, אך אם הוא נותן ללבו ומתבונן בפנימית הדבר, ושוקל בדעתו ואומר, אוילי זאת הוא לטובתי, הינו אפשר אם היה ה' ית' משפיע לי הון רב ועשר גדול אז היה כבר נשפח מלבי שמו ית' וכו', וא"כ הוא באמת ברכה (ד"ה א"י דהנה):

מי השילוח

רבי מרדכי יוסף מאיז'ביצא זיע"א

על האדם לראות גם בעת שטוב לו שהכל מהשם יתברך

ראה אנכי נתן לפניכם ברכה וקללה. הינו כי הכל הוא מה', כי טבע האדם לזעק ולצעק לה' בעת צרתו מה עשה לו, ובעת שישפיע לו כל טוב טח עינו מראות כי מה' הוא ויאמר כחי ועצם ידי עשה לי את כל החיל הזה, ע"כ מראה השי' 'ראה אנכי כו' הינו כי הכל הוא מהשי':

בית המקדש

תפארת שלמה

רבי שלמה מנדומסק זיע"א

התפלה על ביהמ"ק מסגלת לכונה

זהו באמת עבודה להתפלל בכונה בלי מחשבה זרה, והוא קשה עד מאד,

שכינה

אמרי אמת

רבי אברהם מרדכי מגור זיע"א

בבתי כנסיות ובבתי החסידים זוכים להשראת השכינה

לשכנו תדרשו ובאת שמה. בשם אא"ז ז"ל שיכולים גם היום לקיים זאת בבתי כנסיות ובבתי החסידים שהם מקדש מעט (תרי"ג):

שמחה

אמרי נעים

רבי מאיר מדוניקוב זיע"א

כאשר האדם קטן בעיני עצמו קל לו לשמוח

והיית אף שמח. כי כל אפיו ורקיו מעוטיה, ואי אפשר לאדם להיות בשמחה רק כאשר הוא בתכלית המעוט ואינו מבקש כלום, ואז לא יחסר לו שום דבר, ויוכל לאחו בשמחה:

ב"ה הולכת לפניו לתור לו דרך הנכון, ולהיכן השם הו"ה הולכת שם ילך הצדיק. אף שהצדיק אינו יודע באיזה דרך ילך, לבו נכון ובטוח לילך אחרי הו"ה ב"ה (פרשת ויצא ד"ה ויפגע):

דעת משה

רבי משה אלקיס בריעה מסו"ניץ זיע"א

דברי המגיד מסו"ניץ זיע"א

הרה"ק אאמו"ר וצלה"ה אמר לי שהש"ת ב"ה הלך לפניו תמיד ולמראה עיניו ראה תמיד השם הו"ה לנגדו (דרוש לשבת הגדול):

נעים אלימלך

רבי אלימלך מליז'נסק זיע"א

כששם הו"ה לנגד עיניו הוא סימן שתקו חטאיו

וזו סימן לבעל תשובה גמור - כשהשם הקדוש שם הו"ה ב"ה עומד לנגד עיניו הוא סימן שתקו בנראותו כל חטאיו (פרשת נח):

במחשבתו, על דרך שויתי ה' לנגדי תמיד, אזי בכל הליכותיו ובכל פעימותיו ה' לפניו:

תולדות יעקב יוסף

רבי יעקב יוסף מפולנאה זיע"א

כשם שאפשר להרהר במשא ומתן בתפלה כך אפשר לקיים שויתי ה' לנגדי תמיד בעסקו במשא ומתן

שמעתי בשם מוהר"נ קאסויר, שהוכיח לבני אדם שאינם מקימין שויתי ה' גם בעסקו בסחורה ומשא ומתן, וכי תימא איך אפשר זה וכו', קא בהיותו בביהכ"נ ומתפלל אפשר לו לחשב בכל מיני סחורה ומשא ומתן, ה"ה איפכא נמי אפשר, ודפח"ח (פרשת וירא):

מאור ושמש

רבי קלונימוס קלמן עפשטיין זיע"א

הצדיק מהלך בדרך על פי השם הו"ה

ששמעתי מגדולי רבובתי כי בנסע הצדיק ממקום למקום אזי השם הו"ה

אוצרות גאוני הדורות

את הברכה אשר תשמעו אל מצות ה' אלהיכם אשר אנכי מצוה אתכם היום והקללה אם לא תשמעו אל מצות ה' אלהיכם (יא כו-כו)

אפריון

רבי שלמה גאנצפריד זצ"ל

נתינת שכר מצוה לפני עשיתיה

מדקדקים אמאי בברכה כתיב 'אשר' ובקללה 'אם'. ונראה לפי עניות דעתי פשוט, כי הגה הקדוש ברוך הוא מתנהג עמנו כמו האב עם בנו הקטן, שדרך האב הוא להקדים טובה לבנו למען ילך בדרך טובים, ומקדים לו פרוטה ומתנות כדי שילך לבית הספר וישקד על התורה, והנה הוא מקדים לו שכרו, אבל אינו מעניש את בנו עד אחר שכבר קלקל דרכיו ולא מקדם.

כמו כן הקדוש ברוך הוא נותן לנו שכר טוב קדם שקנינו את המצות, כמו שאמרו (ויק"ר כו ב) על 'מי הקדימני ואשלם' (איוב מא א), כלום מל אדם את בנו עד שלא נתתי לו בן, כלום עשה מעקה עד שלא נתתי לו בית, וכן הקדים לתת לנו

מן הדרך וגו' ללכת אחרי אלהים אחרים, אחר שכבר פתח ואמר "אם לא תשמעו אל מצות ה' אלהיכם".

ונראה לבאר בהקדים את דברי הגמ' בגטין (פד), שכל תנאי שאי אפשר לקיימו אינו תנאי, ולכן מי שאומר לאשה 'הרי זה גטף על מנת שתעלי לרקיע', התנאי בטל והיא מגרשת. עוד יש להקדים את דברי ה'ספרי' (פר' ראה פס' נד, והובא ברש"י עה"פ), שלמד ממה שאמרה התורה 'וסרתם מן הדרך וגו' ללכת אחרי אלהים אחרים', 'כל המודה בע"ז כופר בכל התורה כלה, וכל הכופר בע"ז מודה בכל התורה'.

וכנה יבאר הפסוק, שהנה יש מקום לשאל על מה שאמרה התורה שהברכה תחול אם ישמעו את המצות, והקללה תחול אם לא ישמעו את המצות, שמאחר שאי אפשר לאדם לקיים את כל המצות, וכמו כן אי אפשר שיעבר את כל העברות, נמצא שהתנאי בטל.

על זה עונה הפסוק 'וסרתם מן הדרך וגו' ללכת אחרי אלהים אחרים'. כלומר, שיש אפשרות לאדם לעבר את כל העברות שבתורה, על ידי שמודה בע"ז

אך הקדושה על מנת שנשמר מצותיו, כמו שכתוב (תהלים קה מד-מה) 'ויתן להם ארצות גוים בעבור לשמרו חקי' וגו'. אבל הענין אינו בא עד לאחר שעברו, ואף על פי שגלוי וידוע לפניו יתברך שמו שעתידין לחטא, מפל מקום אינו דן אותם על העתיד, כמו שמצאנו בישמעאל (בראשית כא יז) 'כי שמע אלהים אל קול הנער באשר הוא שם', ופרשו רז"ל לפי מעשים שהוא עושה עכשו הוא נדון, ולא לפי מה שהוא עתיד לעשות. ולכן כתיב בקללה אם לא תשמעו, כי אף אז תבוא ולא מקדם, אבל בברכה כתיב את הברכה אשר תשמעו וגו' כי הברכה נותן הקדוש ברוך הוא מיד במקדם, רק על תנאי אשר תשמעו אחר כך כמו שפרש רש"י על מנת אשר תשמעו.

יד משה

רבי חיים משה אמאדיליזי זצ"ל

המודה בע"ז כופר בכל התורה והכופר בע"ז מודה בכל התורה

יש להבין, מדוע הצרכה התורה להוסיף ולומר שהקללה תחול אם 'וסרתם

שבָּעָה יָמִים יֵצֵא מִמֶּנָּה לְבֵיתוֹ שֶׁהִיא דִּירַת קָבֵעַ, וְעַל יְדֵי זֶה יִהְיֶה לוֹ פְּנָאֵי הַתְּעַסֵּק בַּתּוֹרָה.

משל לְאָדָם פָּקַח שֶׁהוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ לְהִבִּיא טָרֶף לְבֵיתוֹ, אֵינוֹ מַחֲשֵׁב לְתַעֲנוּגֵי הָעוֹלָם, וְלֹא אֲכַפֵּת לוֹ אִם יֵשֵׁן בְּאַרְצָן, וְאֵינוֹ מוֹצִיא הוֹצָאָה מִרְבָּה, כִּי אוֹמֵר בְּדַעְתּוֹ, אֵינִי כִּי אִם אוֹרֵחַ נוֹטֵה לְלוֹן, וְעַד שֶׁאֲגִיעַ לְבֵיתִי, וְשָׁם אֵישׁן עַל פְּרִים וּכְסוֹתוֹת, וְשָׁם אֲעֲשֶׂה הוֹצָאָה מִרְבָּה, וְעַל יְדֵי שֶׁמַּחֲשֵׁב כֶּף בְּדַעְתּוֹ, מְקַבֵּץ מִמוֹן הַרְבֵּה לְבֵיתוֹ הָעֲקָרִית.

לא כֵּן מִי שֶׁהוּא טָפֵשׁ, כְּשִׁיוֹצֵא לְדֶרֶךְ אוֹמֵר בְּדַעְתּוֹ עֲכָשׁוֹ שְׁלֹא יֵשׁ מִי שֶׁמְטָרִיד אוֹתִי, אֲעֲשֶׂה תַעֲנוּג וְאֵישׁן עַל פְּרִים וּכְסוֹתוֹת, וְעוֹשֶׂה כַּמָּה הוֹצָאָה עִם אוֹתֵיכֵי, וְנִמְצָא כְּשֶׁהוֹלֵךְ לְבֵיתוֹ הָעֲקָרִית כָּא בְּיָדִים רִיקָנוֹת, וּבְנֵי בֵיתוֹ אֵינֶם שְׂמַחִים בּוֹ, כִּינֵן שָׂבָא בְּיָדִים רִיקָנוֹת, וְהִנְמָשֵׁל מוֹכֵן מֵאֲלִיו.

וזהו שֶׁנֶּאֱמַר חַג הַסִּכּוֹת תַּעֲשֶׂה לָּךְ, רָצָה לוֹמַר חַג שֶׁתַּעֲשֶׂה לְהִנְאַתְךָ, שְׂבָעִים שְׁנוֹתֶיךָ, כְּמוֹ הַסִּפָּה שֶׁהִיא דִּירַת עֲרָאִי, וְזֶהוּ שְׂבָעַת יָמִים, שֶׁהֵם ז' עֲשִׂירִיּוֹת יְמֵי שְׁנוֹתֶיךָ בְּעוֹלָם הַזֶּה. וְלִכְךָ בְּאֶסְפֵּד רָצָה לוֹמַר בְּשִׁבִיל אֶסְפֵּד דְּהִינּוּ קְבוּצָה תּוֹרָה וּמִצְוֹת וּמַעֲשִׂים טוֹבִים, שֶׁכִּינֵן שֶׁתַּחֲשֵׁב הָעוֹלָם הַזֶּה עֲרָאִי כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב, יִהְיֶה לָּךְ פְּנָאֵי וְיִשׁוּב הַדַּעַת לַעֲסֵק בַּתּוֹרָה וּבַמִּצְוֹת.

וזהו מִגְּרָד וּמִקְבֵּד, עַל פִּי מַה שֶׁכְּתוּב בְּרַעֲיָא מְהִימְנָא פְּרִשְׁת מִשְׁפָּטִים (קטו). 'וּמִגְּרָד' גְּרָנָה שֶׁל תּוֹרָה דִּילָךְ, 'וּמִקְבֵּד' בְּגֵרָן וְיִקַּב קָרָא מְמַלֵּל, כְּמַה דְּאוֹקְמוּהָ מֵאֲרִי מִתְּנִיתִין בְּגֵרָן וְיִקַּב הַפְּתוּב מְדַבֵּר [וְכוּ']. גַּם כֵּן 'מִגְּרָד' רוֹמֵז עַל תּוֹרָה שֶׁבְּכַתְּבָהּ, שֶׁהִכָּל כְּלוּל בָּהּ, וּמְקַבֵּץ בָּהּ כְּמוֹ הַגֵּרָן שֶׁמְקַבֵּץ הַכֶּל. 'וְיִקַּב', רוֹמֵז לְתוֹרָה שֶׁבַּעל פֶּה שֶׁנִּמְשָׁלָה לִינֵן פְּנוּדָע.

שכר מצות בעולם הזה

מי מנוחות

רבי רפאל בירדוגו זצ"ל

רבים העושים מצוה

ראה אֲנֹכִי נָתַן לְפָנֶיכֶם הַיּוֹם בְּרַבָּה וּמְלָלָה (יא כו). אַחַד מְגִדוּלֵי הָאֲחֻרָנוֹנִים הַשִּׁיב עַל קוֹשֵׁיַת הַרְמַב"ם ז"ל, שֶׁיְעוּדֵי הַתּוֹרָה הֵם שְׂכָר וְלֹא סִיּוּעַ. וְאֵין לְהַקְשׁוֹת מֵאֲמָרָם (קידושין לו:) 'שְׂכָר מִצְוֹת בְּהֵאֵי עֲלֵמָא לִיכָא,

אוֹתָם, אִם כֵּן סוֹכְרִים שֶׁנִּכְרְאוּ לְצַרְף וְאֲזָדָא לִיה הַקָּל וְחֹמֶר, וְכִשְׁהַבְרִיּוֹת חוֹטְאִים אֵין לָהֶם קִיּוּם ח"ו עכ"ל.

וזה שֶׁאֲמַר וְכָל שְׂרָץ הָעוֹף טָמֵא, וְאִם תִּשְׁאֵל כִּנְזָכָר לְמָה נִכְרְאוּ, וְיִהִי כְּמִשִּׁיב הוּא לָכֶם, לְהִנְאַתְכֶם וּלְטוֹבַתְכֶם, בַּתְּנָאֵי לֹא יֵאָכְלוּ, שֶׁאִם אַתֶּם אוֹכְלִים אוֹתָם אֵין קָאן קָל וְחֹמֶר כִּנְזָכָר.

השמר לָךְ פֶּן יִהְיֶה דְבַר עִם לְכַבֵּד בְּלִיעַל לְאֹמֵר קְרַבָּה שְׁנַת הַשְּׂבָע שְׁנַת הַשְּׂמִטָּה וְרַעָה עֵינֶךָ בְּאַחִיד הָאֲבוֹיוֹן וְלֹא תִתּוֹ לוֹ וְקָרָא עֲלֵיךְ אֵל ה' וְהִיָּה כֶּךָ חֲטָא (טו ט)

קרנן אבי לחם

רבי יצחק חי בובבזה זצ"ל

הצדקה מכפרת

קשה, מַה נִּשְׁתַּנְּתָה מִצְוֹת הַצְּדָקָה, שֶׁפְּרִשְׁתָּ בָּהּ הַתּוֹרָה שֶׁאִם לֹא יִקְמָנָה אִזִּי 'וְהִיָּה כֶּךָ חֲטָא', וְהָרִי כָּל הַמִּצְוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה, הָעוֹבֵר עֲלֵיהֶם הוּא חוֹטֵא. עוֹד יֵשׁ לְהִבִּין, מִדּוּעַ נִכְתָּב 'וְהִיָּה כֶּךָ חֲטָא' וְלֹא וְחֲטָאֲתָ, וְכִדְרָךְ שֶׁאֲמַר יוֹסֵף 'וְחֲטָאֲתִי לֵאלֹהִים' (בראשית לו טו), וְלֹא אֲמַר 'וְהִיָּה בִּי חֲטָא'.

ונראה לְבָאָר בְּהַקְדִּים אֶת הַפְּסוּק 'וְחֲטָאָךְ בְּצִדְקָה פָּרַק וְעוֹנֵתְךָ בְּמַחֵן עֲנִי' (דניאל ד, כד). פֶּרֶשׁ רַש"י 'וְחֲטָאָךְ בְּצִדְקָה' פָּרַק מֵעַל צְנוּאָרְךָ, וְעוֹנוֹתֶיךָ פָּרַק בְּחִנּוּנֵי עֲנִיִּים. גַּם בְּגַמ' סְפָה (מט:ט) מוֹבָא, 'צְדוּל הָעוֹשֶׂה צְדָקָה יוֹתֵר מִכָּל הַקְּרָבָנוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר 'עֲשֵׂה צְדָקָה וּמִשְׁפָּט נִבְחָר לָהּ' מִזְּבַח" (משלי כא, א). נִמְצָא, שֶׁכְּמוֹ שֶׁהַקְּרָבָנוֹת מְכַפְּרִים עַל הָעוֹנוֹת, כֶּךָ הַצְּדָקָה מְכַפְּרֵת.

ומעתה יוֹבֵן, שְׁלֹא בָּא הַפְּסוּק לְזַמֵּר שֶׁהִנְמַנְעַ מִצְּדָקָה הָרִי הוּא חוֹטֵא, אֲלֵא 'וְהִיָּה כֶּךָ חֲטָא', דְּהִינּוּ שֶׁהַחֲטָאִים הָאֲחֵרִים שֶׁלָּךְ יִשְׁאָרוּ בְּעֵינֶם וְלֹא יִתְכַפְּרוּ, שֶׁהָרִי בְּכַח הַצְּדָקָה לְכַפֵּר עֲלֵיהֶם וְהוּא נִמְנָע מִכָּף. (באריכות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

חג הסוכות תעשה לך שבועת ימים באספך מגונד ומיקבד (טו ט)

ניאמר שאול

רבי שאול נחמיאט זצ"ל

העולם הזה נמשל לסכה

על פִּי מַה שֶׁאֲמָרוּ ז"ל שֶׁצְרִיף הָאָדָם לְחֻשָׁב עֲצָמוֹ בְּעוֹלָם הַזֶּה כְּאֵלוֹ הוּא בְּסִפָּה, וּמַה סְפָה הִיא דִּירַת עֲרָאִי וְלוֹסוֹף

שֶׁהוּא נִחְשָׁב 'כּוֹפֵר בְּכָל הַתּוֹרָה כְּלָה'. וּמִזֶּה יֵשׁ לְלַמֵּד, שֶׁאִף יֵשׁ אֲפָשׁוֹת לְאָדָם לְקַיֵּם אֶת כָּל מִצְוֹת הַתּוֹרָה, וְזֶה עַל יְדֵי שִׁיכְפָר בְּע"ז, שֶׁהוּא נִחְשָׁב 'מוֹדָה בְּכָל הַתּוֹרָה כְּלָה'. וְאִם כֵּן הָרִי זֶה תְּנָאֵי שֶׁאֲפָשׁוּ לְקַיְמוֹ. (באריכות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

רק חזק לבלתי אכל הדם וגו' לא תאכלנו על הארץ תשפכנו כמים (יב כג-כד)

עפעפי שחר

רבי שמואל טייב זצ"ל

הרקעה מאכילת דם משום מצות ה' ולא מחמת מאוסו

הנה מַה שֶׁחַתָּם הַפְּתוּב אָמְרוּ 'עַל הָאָרֶץ תִּשְׁפְּכֶנּוּ כַּמַּיִם הוּא בְּלִתי מוֹכֵן, כִּי מַה בְּצַע אִם יִשְׁפְּכֶנּוּ כַּמַּיִם אוֹ כְּשִׁמְן, וְיִסְפִּיק לוֹמַר רַק 'עַל הָאָרֶץ תִּשְׁפְּכֶנּוּ'.

ויתכן שֶׁזֶה מִיִּסָּד עַל מֵאֲמָרָם ז"ל (רש"י ויקרא כ כו), שֶׁאֵל יֹאמֵר אָדָם אִי אֲפָשִׁי בְּבִשֵׁר חוֹזֵר, אֲלֵא אֲפָשִׁי וְאֲפָשִׁי אֲלֵא שֶׁאִבִּי שֶׁבְּשִׂמִים גִּזֵּר עָלַי. וְהוּא מִשֵׁ מֵאֲמַר הַפְּתוּב רַק חֲזַק לְבַלְתִּי אֲכֹל הַדָּם, וְעוֹד תִּזְהַר שְׁלֹא תִשְׁפְּכֶנּוּ לְאָרֶץ מִחַמַּת מֵאוֹס כִּי בְּאֲמַת תִּבְחַל נִפְשֶׁךָ בּוֹ, רַק תִּשְׁפְּכֶנּוּ כְּשִׁפְכֵת הַמַּיִם אֲשֶׁר בָּהֶם חַיִּי נִפְשֶׁךָ, וְנִפְשֶׁךָ תִּתְּאוּ אֲלֵיהֶם, כֵּן תִּהְיֶה שִׁפְכֵת הַדָּם שֶׁתִּרְאֶה עֲצָמְךָ כְּאֵלוֹ נִפְשֶׁךָ תִּפְצֶה בּוֹ, וְרַק אַתָּה שׁוֹפְכוֹ לְאָרֶץ מִצַּד צוּוֵי ה' אֲשֶׁר צִוָּךְ לְהִרְחִיק אֲכִילָתוֹ.

וכל שרץ העוף טמא הוא לכם לא יאכלו (יד ט)

נפסא רחמים

רבי רחמים מאזוז זצ"ל

מניעת אכילת שרצים מועילה לעורר רחמים על הבריות

אפשר עַל פִּי מַה שֶׁכְּתוּב הִרְבַּ קִרִּי"א ז"ל, שֶׁכְּתוּבוֹ רַז"ל (ירושלמי ברכות פ"ט ה"ב, עיין שם) שֶׁאֵלוֹ רַבִּי נְהוֹרָאִי לְאֵלֵיהוּ ז"ל, מִפְּנֵי מַה בְּרָא הַקַּב"ה שֶׁקָּצִים וְרַמְשִׁים, אָמַר לוֹ לְצַרְף נִכְרְאוּ, שֶׁבְּשִׂעָה שֶׁהַבְּרִיּוֹת חוֹטְאִים הוּא מְבִיט בָּהֶם וְאוֹמֵר, מַה אֵלוֹ שֶׁאֵין בָּהֶם צַרְף אֲנִי מְקַיְמָם, אֵלוֹ שִׂישׁ בָּהֶם צַרְף עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה.

ונמצא שֶׁהַשִּׁקְצִים וְרַמְשִׁים דְּאֵין הַבְּרִיּוֹת אוֹכְלִים אוֹתָם, יוֹעִילוּ לְרַחֵם עַל הַבְּרִיּוֹת וְלִקְיָמָם, וְאִם חַס וְשְׁלוֹם אוֹכְלִים

שכר מצות בעולם הזה

אחרת ועל זה שפיר מגיע השכר. והיגו דאמר ראה אנכי נתן לפניכם היום' דיקא, וקמפרש טעמא את הברכה מגיע לכם בעבור שהמצוה הזאת היא הכנה אשר תשמעו אל מצות ה' אלהיכם אשר אנכי מצוה אתכם היום.

תפארת יהונתן

רבי יהונתן אייבשיץ זצ"ל

שכר גדרים וסיגים

שמר ושמעת את כל הדברים האלה אשר אנכי מצוה למעו ייטב לך ולבניך אחריו עד עולם כי תעשה הטוב והישר בעיני ה' אלהיך (יב כח). היגו לעשות סיג, ולהוסיף ולקדש עצמו במתן לו, וזהו הטוב והישר בעיני ה', ודרשו חז"ל לילך לפני משורת הדין, וזהו הסיגים שהם לפני משורת הדין.

וזהו שמר ושמעת לעשות משמרת למשמרת בסיגים וגדרים, שהכל לפני משורת הדין, ולכך וטוב לך כי המצוה בעצמה אין לו שכר עליה בעולם השפל, כי שכר מצוה בהאי עלמא ליכא, ואין לעשותה על מנת לקבל שכר, אבל על התוספת של סיגים וגדרים יש שכר בהאי עלמא, וזהו למעו ייטב לך כי תעשה הישר והטוב דהיגו לפני משורת הדין, ואז ייטב לך ויהיה לך שכר גם בהאי עלמא.

אהל יצחק

רבי יוסף בן חסון זצ"ל

שכר מצות שיש בהם טובה לבריות

למעו ייטב לך ולבניך אחריו עד עולם כי תעשה הטוב והישר בעיני ה' אלהיך. יש לדקדק דהא שכר מצות בהאי עלמא ליכא, ומאמרו 'עד עולם' פלל בעולם הזה ובעולם הבא.

ואפשר שלזה בא לתן טעם באמרו כי תעשה הטוב והישר, ופרש רש"י ז"ל הטוב בעיני שמים והישר בעיני אדם, ונדע שהמצות שעושה האדם ויש בהם טובה לבריות, יש לו לקח שכר בעולם הזה ובעולם הבא מדה כנגד מדה, בעולם הבא על שקיים צויו ויתברך שמו שהוא רוחני נוטל שכר רוחני בעולם העליון, ובעולם הזה על שהטיב לבריות יטל שכר גשמי גם כן. וזה אמרו למעו ייטב לך עד עולם כב' עולמות, והטעם כי תעשה הטוב והישר בעיני אלהים ואדם כנזכר לעיל.

מצוה אתכם, שגם המצות שאתם מצווים על ידי גם כן יש ברכה מהם בעולם הזה.

באר טבע

רבי משה דוד אשכנזי זצ"ל

שכר קבלת התורה והמצות

את הברכה אשר תשמעו אל מצות ה' אלהיכם. יש לפרש על פי הגמרא (קידושין לט:) שכר מצות בהאי עלמא ליכא, והיגו שכר קיום המצות ליתיה בעולם הזה, אבל שכר קבלת המצות מה שמקבלים התורה והמצות באהבה ובשמחה, על זה זוכין לשכר גם בעולם הזה, משום דכל קיום העולם הוא בשכר מה שקבלו ישראל התורה, כמו שכתוב (ירמיה לג כה) 'אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי', ואיתא בתוספות ע"ז דקאי על קבלת התורה כמו שכתוב (בראשית א ה) 'ויהי ערב ויהי בקר', כל הנבראים היו תלויים בספק עד יום הששי בסיון שקבלו ישראל את התורה.

וזה פרוש דקאמר אנכי נתן לפניכם היום, היגו גם בעולם הזה מגיע השכר על אשר תשמעו, היגו שכר קבלת התורה, והענין של הקללה באה על אם סרתם מן הדרך אשר אנכי מצוה אתכם, היגו לעבר בפעל.

ערוגת הנשים

רבי משה גרינוולד זצ"ל

שכר הכנה למצוה

ונראה בס"ד הנה שכר מצוה בהאי עלמא ליכא, ומבאר במהרש"א חדושי אגדות דמפל מקום שכר הכנה של מצוה איכא גם בעולם הזה, עין שם.

והנה ממילא מבאר דבכל מצוה יש בה שני ענינים, האחת מצוה זו שמקיים עתה, ותו דכל מצוה היא הכנה על מצוה אחרת שתהיה נגזרת על ידי מצוה זו, ונהי דשכר מצוה שעושה כעת על זה אין מגיע לו שכר, מפל מקום מגיע לו שכר על ידי שמכין עצמו בזה לעשות מצוה אחרת [וכו.].

ובזה ממילא מוכן מה שאמר אנכי נתן לפניכם היום ברכה וקללה, דבאמת נהי דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא, מפל מקום כיון שמצוה גוררת מצוה, אם כן כל מצוה יש בה תרתי למעליותא, חדא המצוה בעצמה, ועוד מה שגוררת מצוה

כי הפתוב ידבר בצבור, כי זכות הצבור גדול לתת להם שכר גם בעולם הזה.

ולפי דרכו ידקדק אמרו ראה אנכי נתן לפניכם, פתח בלשון יחיד וסיים בלשון רבים. אף יעיר על מה שהקשינו, כי הפתוב יאמר ששכר מצות בהאי עלמא איכא, ולזה אמר 'היום' כמו שנתבאר לעיל, ולזה אמר בלשון רבים לומר שנהי שאמרתי שהיום אתן הוא 'לפניכם', אם יהיו פלם ראויים שיקבלו הברכה, והיגו בצבור ולא בנחיד.

אדרת אליהו

רבי יוסף חיים ב"ד אליהו זצ"ל

שכר בעולם הזה מפרות המצוה

את הברכה אשר תשמעו אל מצות ה' אלהיכם אשר אנכי מצוה אתכם היום (יא כז). יובן בס"ד, דהנה הגם דאמרינן (קידושין לט:) שכר מצות בהאי עלמא ליכא, עם כל זה אין לך מצוה שאין בה קרן ופרות, דכתיב (ישעיה ג י) 'אמרו צדיק כי טוב כי פרי מעלליהם יאכלו', ולכן הגם דהקרון אי אפשר לאכלו בעולם הזה, עם כל זה מן הפרות אפשר לאכל בעולם הזה, וכמו שאמר התנא (פאה פ"א מ"א) אלו דברים שאדם עושה אותם אוכל מפרותיהם בעולם הזה והקרון קנימת לו לעולם הבא.

ואמנם כל זה הוא בשאר מצות שנוצטוונו על ידי משה רבנו ע"ה, אבל 'אנכי' ולא יהיה לך' דמפי הגבורה שמענו, הנה על זה צריך לתן גם מן הקרון בעולם הזה, משום דכתיב (דברים כד טו) 'ביום תתן שכרו', ודוקא השוכר שכיר על ידי שליח אינו עובר משום 'ביום תתן שכרו', אבל אם שוכרו בעצמו עובר.

והשתא לב האדם יחשב שאין מתן שכר בעולם הזה כי אם מן מצות 'אנכי' ולא יהיה לך' דמפי הגבורה שמענו, אבל שאר מצות שנוצטוונו על ידי משה רבנו ע"ה אין מהם הנאת שכר בעולם הזה פלל ועקר, ולזה בא משה רבנו ע"ה להודיע את ישראל דגם מן מצות שנוצטוו על ידו יש להם הנאת שכר, וכמו שכתבתי דאם מן הקרון לא יש, אפתי יקחו מן הפרות.

ולזה אמר את הברכה אל תחשבו שאתם לוקחים אותה בעולם הזה מכת 'אנכי' ולא יהיה לך' דוקא, אלא תהיה לכם ברכה בעולם הזה גם מכת אשר תשמעו אל מצות ה' אלהיכם אשר אנכי

דברי מהרי"א

רבי יהודה אסאד זצ"ל

העושה מצוה עם הבריות ואחרים לומדים ממנו

כי תעשה הטוב והישר בעיני ה' אלהיך. פירש רש"י ז"ל הטוב בעיני ה' והישר בעיני האדם, ותמוה. גם לשון 'עד עולם' תמיהה, דדבר שהוא לעולמי עד אין לו זמן מגבל, ולא תכין לשון 'עד' אלא על הגבלת זמן.

ונראה לי לפי מה שכתב הרמב"ם בפרוש המשניות (פאה פ"א מ"א) לחלק במצות שבין אדם למקום יש לו שכר רוחני בעולם הבא על קיום הגוף, אבל שבין אדם לחברו שגורם ומסבב בקיומם שגם אחרים ממנו יקדמו וכן יעשו מנהג טוב בין בני אדם, הגה הש"ך על קיום הגוף מהמצוה הוא הקרן קיימת לעולם הבא, ועל זה שלמדים ממנו אחרים אוכל הפרות בעולם הזה, עין שם. ותבות 'שמר'

ראה אנכי נתן לפניכם היום ברכה וקללה (יא נו) ספר הרה"ק הבית ישראל זיע"א בשם אביו הרה"ק האמרי אמת זיע"א, כי בברית של אחיו רבי נתניה בקש השפת אמת מהסנדק הרה"ק רבי יעקב דוד מאמשינוב זיע"א לומר דברי תורה בשם הרה"ק רבי בונים מפרשיסחא זיע"א, והוא אכן נענה לבקשתו ואמר.

"כל ספר דברים אינו אלא דברי תוכחה, ומה התוכחה במלים 'ראה אנכי נתן לפניכם היום ברכה וקללה', אלא, ילד פעוט בתלמוד תורה זקוק שיבטיחו לו ממתקים כדי שיאות ללמוד, ואם לאו יענש במקל.

כך הוכיחם משה רבנו עליו השלום, 'ראה', הביטו איך אתם נראים אחר ארבעים שנה, עדין אני נאלץ לתת לפניכם ברכה, כדי שתתרוצו לעסק בתורה ובמצות. הבית ישראל הוסיף והפליג בכח זכרונו של אביו ואמר, "אבא שמע את הדברים בהיותו ילד כבן תשע, והם נותרו חקוקים במדעיו עד שהזכירם פעם קרוב ליובל שנים". (ליקוטי יהודה)

הוא מקור ומשמש בלשון המתנה, כמו 'ואביו שמר את הדבר' (בראשית לו יא).

וזה שאמר הכתוב שמר ושמעת וכו', בעל פרחך תמתין על שכר קיום המצות את כל הדברים אשר אנכי מצוה, כי שכר מצוה בעולם הזה ליכא. אבל אם תרצה למען ייטב לך עד עולם דיקא, ירצה גם בעולם הזה עד שתגיע לעולם הנצחיי, וזה אי אפשר אלא באופן כי תעשה הטוב והישר בעיני האדם כמו שכתב רש"י ז"ל, אז תזכה גם לפרות בעולם הזה.

וידבר משה

רבי משה פאלק זצ"ל

שכרו של העושה לפני משורת הדין

ונראה לי על פי מה שכתבתי בכמה מקומות, דהגם דשכר מצוה בהאי עולמא ליכא, היינו דיקא מה שמצוה ומחייב, מה שאין כן המוסיף מדעתו מה שלא נצטווה, לעשות נחת רוח לבוראו לפנים

משורת הדין מחמת אהבתו, על זה מקבל שכר טוב גם בעולם הזה, מלבד מה שמחזק לו לעולם הבא.

והנה יש עובד מיראה ויש עובד מאהבה, ובמה ידע אפוא החלוק לבני אדם, הוא על פי הנ"ל כי העושה מיראה הוא בעבד העובד אדונו בעל פרחך, וזה לא יעשה כי אם מה שמחייב ומצוה על פי אדונו. לא כן האוהב אדונו, לא יסתפק במה שמכרח, רק כל מה שרואה בעיני אדונו שנייח לו בדבר זה, מיד ריוץ ויעשה להראות לו אהבתו. ואמרו רז"ל ידעו עשית הטוב והישר זה לפני משורת הדין.

וזה שאמר שמר מלשון 'ואביו שמר את הדבר', כלומר שתמתין על השכר עד עלמא דאתי, ושמעת את כל הדברים האלה אשר אנכי מצוה מה שאתה מחייב ומצוה ממנו. אבל מה שתעשה הישר בעיני ה', אף מה שלא צוה אותך תעשהו באשר תדע כי הוא ישר בעיניו, על זה אני מבטיחך למען ייטב לך ולבניך גם בעולם הזה.

מעשי צדיקים

ואלו שבעקבותיו כבר היו גלילים לראות את האדם שגבו הלך ונשתופף, ועיניו צמודות תדיר ארצה.

בערבות סיביר דרושה תגברת, מיון קפדני בדר במחנה שהיה עתה בידי הרוסים את אלו שמעט עצמות שלמות עדין פעלו בגופם הדל והמזמק, משה וחברו הטוב שיחדיו עברו כבדת דרוך ארצה מני גלותם מן העירה דרוך נתיב היסורים הגוון ופריקת העל, עמדו יחדיו בשורה במסדר למול עיני הרצחניות של המפקד שאמור למין את הכשירים.

גורל עתידו עמד להחרץ באותו רגע, חברו כבר נשלח ומצא את מותו אי שם, והוא, "עזבוהו", עקם את אפו הקצין בעל הדרגות תוף שהוא מצמיד אצבע לרקתו ואומר, "הבן אדם אינו מישב בדעתו, מבקר עד ערב הוא סובב ותר אחרי שאריות של דפים, שוטה שכמותו", משה שיימס עלה לארץ הקדש, התישב בירושלים, שם המשיך במשא הקדש עד אחרית ימיו. (גניית הקודש)

לא תעשו כן לה' אלקיכם (יב ד) **משה** שיימע"ס, כך קראו לו, איש לא ידע מה שמו, איש לא התענגין ולא טרד את מחו רווי הסבל והיגון בסוגיא זו, בעת שגרזנו של היטלר הונף על יהודי אירופה, "משה שיימס" וזהו, מתי זכה לשם משפחה זה לא זכר איש מלבדו, הוא לא שכח ולא יכל לשכח.

אותו לילה בערבו של יום, שח והרים מאדמת טרבלינקה דף בודד, האותיות העבריות רצדו לנגד עיניו, את משמעותן זנח כבר מזמן עם משבר האמונה שפקד את משפחתו, אף קול פנימי לא הניח לו לשמט את הדף ארצה, בדחילו וברחימו כמתרפק בערגה על אמונת אבותיו, כסוהו במעט חול וגנזו.

הלילה שהתקרב היה ליל בשורה עבורו, לא עוד בעתותי לילה וחלומות טרופים, סבו הזקן שזקנו הלכין שנה לו פני מלאך בא אליו בחלום, "טוב עשית, המשך בכך", אמר, למחרת הדבק לו שם המשפחה, השם שהפך לחלק מעצמותו.

למחרת סקר את המחנה ונקהו משרידי תנ"ך ושברירי דפי סדורים שהתנגלו פה ושם, ביום שבא למחרת

ולא ידבק בידך מאומה מן החכם למען ישוב ה' מתרוץ אפך (יג יח)

אחד הבחורים המעלים בשיבתו של רבי אהרן קוטלר זצ"ל ראש ישיבת לייקווד בארה"ב, נגש אליו וספר בזעזוע כי תקופה ארוכה תוקפים אותו הרהורי כפירה נוראים, וכעת הוא שוקל להמיר את דתו ולהתנצר.

ראש הישיבה התחלחל ולא ידע את נפשו מרב צער ודאגה, הוא שוחח עמו ארוכות, שלח את המשגיח שינסה להשפיע עליו, ופעל בכל דרך אפשרית על מנת להניא את הבחור ממאוייו, אולם הדברים נפלו על אזנים ערלות, אותו עלוי היה נחוש בדעתו ללכת לכנסיה ולהמיר את דתו.

החליט ראש הישיבה לפנות אל הרה"ק רבי אברהם יהושע העשיל מקופטיניץ זיע"א, כדי להועץ עמו בנוגע לאותו בחור, תשובתו של הרבי הייתה מפתיעה ביותר, "אני מציע שתבררו כיצד הוא מכון את השעון שלו".

רבי אהרן לא הבין את פשר דברי הרבי, מה שיף כוון השעון להרהורי הכפירה של הנער, אך ידע היטב שהרבי אינו מדבר דברים של מה בכך, מיד קרא אליו את הבחור, ושאל כיצד הוא מכון את שעונו. **באן** באה תשובתו המדהימה של התלמיד, מצאתי דרך לכוון את שעוני באפן שיהא מדויק ביותר, מדי בקר בשעה שבע בדיוק מצלצל פעמון הכנסיה הנוצרית מול חדר, מיד בהשמע הצלצל המרעיש אני מכון את שעוני.

הדעו ראש הישיבה לנכח תשובת תלמידו, עתה השכיל להבין את דברי הרבי וגלה את הסבה לשגעונו של הבחור, הוא רכש עבור תלמידו שעון חדיש שלא יהיה צורך לכונו, והתנה עמו שמהיום גם אם ירצה לכונו, יעשה זאת רק על פי שעון הישיבה.

ככלות הכל התישב הבחור בדעתו ונשאר ללמד בישיבה, עד שלימים הפך לאחד מגדולי ישראל, מכאן נראה עד כמה יכולה הטמאה להותיר רשם בנפש האדם, וכמה יש להתרחק מכל רוח רעה שהרי אף לדברים חיצוניים יש השפעה כה חזקה. (תורתך טעויע)

היו באים ושוטחים את צערם בפני רבי זאב וואלף, ולפעמים היו באים אל רבי זושא בבקשה ובתחנונים להעביר את המסית המדיח, אך מאומה לא הועיל, הוא המשיך במעשיו הנבזים למגנת לבם של היהודים.

פעם התאוננו כמה יהודים בפני רבי זאב וואלף כי כבר תש כחם וסבלם ואין הם מסגלים ליותר, והרבי הבטיח כי השם יתברך יהיה בעזרם, אך שוב ללא הועיל. חלפו הימים, וקדם ראש השנה נסעו מגן אנשים לאניפולי אל רבי זושא, וככו לפניו להעביר את רעת המסית מהאי עלמא ואפלו להתפלל שימות, כי בקש להדיח מעם השם יתברך.

לאחר יום הכפורים, חלה לפתע אותו מסית ומדיח, ואף שהיה בריא ושלם קדם לכו, הלך חליו והתגבר עד שאחר מספר ימים מת מיתה חטופה והיהודים נושעו מצרתו.

אחר שהמסית שבק חיים נחלקו החסידים בדבר המופת שארע, חסידי רבי זאב וואלף אמרו כי לבטח המופת הוא מעשי ידי רבם, ואלו חסידי רבי זושא אמרו כי זה מעשי ידי רבי זושא, אך לעמק השוה לא הגיעו.

כעבר מספר שבועות התארח רבי זושא אצל רבי זאב וואלף, ואז תחת אחד השיחים שאל רבי זושא, "אמר לי מחתני, כיצד אבדתם את המסית הזה, הרי בודאי הייתה זו עבודה קשה עד מאד, לי לא הייתה שום עצה כנגדו".

ענה רבי זאב וואלף, "ביום כפור התפללתי 'נעילה' לפני העמוד, והארכתי בתפילתי עד שבכל בתי הכנסת בעיר כבר סימו את התפלה, אחר שיצאו מבתי הכנסת נעמדו הכל מאחורי כתלי בית מדרשי כדי לשמע כיצד אני מתפלל ובתוכם גם המסית הפושע הזה.

בידעי כי הוא עומד שם, הכנסתי בלבו הרהורי חרטה והוא כבר נהיה שלי, שכן בתחלה היה כה רחוק מהקדשה, עד שלא הייתה לי התקשרות ושיכות אליו, כאשר התגברתי עליו, נצחתי אותו עד הסוף, ועשיתי לו כפי שצרכים לעשות למסית ומדיח.

אז נודע כי נס ההצלה היה מעשי ידי רבי זאב וואלף, שעלה בידו להציל את היהודים מהצרות הדבורים והמעשים של אותו מסית ומדיח, ולהותירם יהודים יראים ושלמים להשם יתברך ולתורתו. (אור ליטרים)

למען ייטב לך ולבניך אהריך עד עולם כי תעשה הטוב והישר בעיני ה' אלוקיך (יב כח)

אחד מזקני הרבנים נכנס אל הרה"ק רבי מנחם מנדל מליובאוויטש זיע"א, ובקש את הסכמתו למסר את נהול קפת גמילות חסדים שתחת ידו לאחרים, כון שהנהול גזל ממנו זמן רב והוא כבר זקן וחלוש.

השיב הרבי בהחלטיות, "גמילות חסד אינו גזל זמן, כי אם מוסיף זמן", שמע הרב לתשובת הרבי והמשיך בנהול הקפה ביתר שאת, זכה להאריך חיים לאחר מכן עוד כחמש עשרה שנה, ונפטר בשיבה מפלגת. (כולם בחמה)

לא תאבה לו ולא תשמע אליו ולא תחוס עינך עליו ולא תחמל ולא תכסה עליו (יג ט)

קשרי ידידות עמקים שררו בין הרה"ק רבי זאב וואלף מטשורני אוסטראה זיע"א ובין מחתנו הרה"ק רבי זושא מאניפולי זיע"א. בנו של רבי זושא הרה"ק רבי ישראל אברהם נמטשורני אוסטראה זיע"א, היה חתנו של רבי זאב וואלף.

הערים טשורני אוסטראה ואניפולי מצויות באותו מחוז באוקראינה, ואף סמוכות זו לזו, פעמים רבות התארחו זה אצל זה, ואז היו פועלים גדולות ונצורות, נסים ונפלאות למען אחינו בני ישראל בכל מקומות מושבותיהם.

באחד הימים הגיע אל המחוז מסית ומדיח, ונסה לדבר על לבותיהם של אנשים לחטא בחטאים חמורים ביותר, ואף להסיתם להתנצר ולעבד עבודה זרה ממש רח"ל. בתחלה נסה בכל מיני אמצעים לעשות את מלאכתו, אך היהודים לא שמעו בקולו ואף נסו לגרשו מעל פניהם.

משנראה כי בצורה זו לא תצלח מלאכתו, הזהיר את היהודים כי אם לא יעשו כפי שהוא מבקש הוא ילשין עליהם לשלטונות ואז יאסרו אותם בבית האסורים, לכו מוטב להם לעשות כרצונו.

היהודים עמדו איתן באמונתם לבלתי שמע להבליו, אך צרותיהם גדלו מנשא, הוא החל להלשין על יהודים לפני השלטונות, ובשל כך גרם לרבים הפסדים בפרנסתם עד שכמעט קצו בחייהם.

משלא יכלו לעמד ביסורים שהביא עליהם, תנו את צערם בפני הצדיקים. לעתים

שהיה זמן שהוא אסף כסף לצדקה, כי הגם שלעצמו לא היה צריך מאומה היו לו קרובים קטנים שהתיתמו, והוא דאג עבורם לפרנסם ולחנתם.

אותו זמן הגיע אל השפת אמת יהודי עשיר מרדזימין, ומנדל משמש' בקש מהרבי שיזכר עם העשיר שיתן צדקה עבור קרוביו העניים, השפת אמת נענה לבקשה וזכר על כך עם העשיר, ולבקשת הרבי הוא הוציא מאה רובל ונתן, בזמנים ההם היה זה סכום נכבד. **אמר** לו הרבי, זה בשביל 'נתון', מה עם 'תתן', והעשיר הוציא מאה רובל נוספים מכיסו, המשיך השפת אמת ואמר, ומה עם 'ולא ירע לבבך בתתך לו', והוא הוציא עוד מאה רובל מכיסו, אז עשה השפת אמת תנועה בידו, המראה שהוא מרצה מנתינתו. (ליקוטי יהודה)

כי לא יחדל אביון מקרב הארץ על פני אנכי מצדך לאמר פתח תפתח את ידך לאחיך לעניך ולאביוןך בארצך (טו יא)

באחת הערים הגדולות חי יהודי תלמיד חכם ורא שמים שהיה עשיר גדול, והצטיו במיוחד במצות הכנסת אורחים, הוא פתח בית הארחה מיוחד לכל דורש, שמו של המקום התפרסם למרחקים, ורבים זרמו ונהנו משרותיו הטובים. בעל הבית עשה ככל שביכולתו להנעים לאורחים את שהותם במקום, ואף העניק מתנת כסף נדיבה לפני שעזבו את המקום.

הדומן אל בית הארחה הרה"ק רבי שניאור זלמן מליאדי זיע"א בעל התניא, והגם שלא גלה את זהותו, בעל הבית הפיר בפניו כי מדבר באיש מורם מעם, קבל אותו בכבוד רב, סדר לו חדר מיוחד, ועשה כל שביכולתו כדי להנעים את שהותו.

בערב היום נגש בעל הבית לחדר הרבי ואמר את אשר על לבו, "אני משתדל לעשות הכל כדי שהאורחים יהנו ויקבלו כל צרכם בהרחבה, אבל מרגיש שאיני עושה זאת באמת לשם מצוה, אם כך איזה ערך יש לכל מעשי הטובים, כאשר אינם נעשים באמת.

הרבי נשען על זרועותיו מספר דקות כדרכו, אחר הגביה ראשו ואמר בנגון, "אבל העני נעשה שבע באמת", כלומר אם התוצאה טובה באמת, נחשב הדבר גם לעושה המצוה כאלו עשה באמת. (כולם בחכמה)

ותקנה ואחר כך תחזיר כשתזכה, והשית יעזר", אחר הוסיף הרבי שיבוא ויודיענו מתי מתקיימת ההגלה.

ביום ההגלה באמצע עריכת השלחן שערוך כדרכו מדי יום, קם הרבי ממקומו, נטל את המקטרת בידו, ויצא אל הגנה הקטנה הסמוכה לבית המדרש, בה היה רגיל לטיל ולשאף אור מעת לעת.

טרם צאתו בקש שכאשר תגיע ידיעה מהחסיד שרכש את פריטי הלוטו בפקדתו, יאמרו לו, אחר זמן הגיעה ידיעה שזכה בעשרת אלפים רובל ומיד באו לבשר לו זאת, אולם הוא השיב בקפידה, "לא לזה התכונתי", בקש שאם תגיע ידיעה נוספת יאמרו לו, והמשיך לטיל בגנה שקוע ברעיונותיו הקדושים, אחר כשעתים הגיע הבשורה שזכה בפרס הגדול בסך שבעים וחמשה אלף רובל.

שוב מעשה בחסיד שהיתה שעתו דחוקה לו שבקש ברכה מרבי דב בעריש, והרבי הורה לו שירכש פריטי הגרלה, אחר זמן הגיע לבשר שזכה בהגלה, והרבי ברכו שזכה פעם נוספת, אחר שזכה שנית נענה הרבי ואמר, "זה טוב בשביל בני הבית, אבל אתה צריך עוד אחד", וזכה גם פעם שלישית. (מגיד דבריו ליעקב)

שבעה שבעת תספר לך מהחל חרמט בקמה תחל לספר שבעה שבעות (טז ט)

נכנסו חסידים אל הרה"ק רבי שמואל שניאורסון זיע"א המהר"ש מליובאוויטש, והתלוננו על המשפיע שלהם, בשאיפתו העזה להעלותם מעלה מעלה בדרכי עבודת ה' ותברך, הוא נוהג עמם כביד קשה.

כשנכנס המשפיע אל הרבי ליחידות אמר לו הרבי, כתוב 'מהחל חרמט בקמה, והישות, על ידי 'חרמש', תעניות וסגופים, אף זאת רק בנוגע לעצמך, בנוגע לשני נאמר (להלן בג' טו), 'וחרמש לא תניף על קמת רעך'. (שמועות וסיפורים חלק ג)

נתון נתן לו ולא ירע לבבך בתתך לו כי בגלל הדבר הזה יברכה ה' אלקיך בכל מעשך ובכל משלח ידך (טז י)

ספר הרה"ק ה**בית ישראל** זיע"א, כי הוא שמע לפני כששים שנה מאחד ששמע מ'מנדל שמש' שהיה משמש בקדש אצל הרה"ק השפת אמת זיע"א,

ובא הלוי כי אין לו חלמ ונחלה עמך והגור והיתום והאלמנה אשר בשעריך ואכלו ושבועו (יד טט)

בשנותיו האחרונות התמנה רבי יהודה גרינוולד זצ"ל בעל קנן לזוד לכהו כרבה של סאטמר, כאשר הרב הנוסף ששמו עלה אז כמעמד לתפקיד זה היה הרה"ק הדברי יואל מסטמאר זיע"א שהתגורר אז בעיר.

לימים ספר הדברי יואל שבשנים הללו היה שולח לו רבי יהודה גרינוולד מדי שבוע שני רובל כסף לצורך מחיתו, אף הוא היה לוקח את המעות ומחלקם לעניים ולנזקקים.

מששמע רבי יהודה שמצב הפרנסה בבית האברך עדין דחוק, חשב שפנראה לא די לו בסכום זה והוא כפל לו את הסכום, מאז החל לשלח ארבע רובל כל שבוע שזה היה סכום גדול מאד, ברובל אחד די היה לקנות את כל צרכי שבת והותר לימי השבוע, אף הוא הוסיף לחלק הכל לצדקה, לשמחתם של עניי העיר.

משחקר הרב אחר מצבו של האברך ושמע שעדין מצב פרנסתו אינו כפי טוב, חשב שפנראה בני ביתו אינם יודעים לכלפל את ביתם בצורה ראויה והמעות הולכים לאבוד, ומאז הוסיף ושלח כל שבוע ששה רובל כסף, רבי יואל שמח שיש באפשרותו להוסיף בצדקה לעניי העיר, וחלק את כל הסכום הגדול לנצרכים ששמחו עם המתת הקבוע.

מששמע הרב שעדין לא השתנה מאומה בביתו של הדברי יואל, התחיל לחקר היכו נעלם הסכום הנכבד שהוא שולח ואז נתודע לו שהכסף מעולם לא הגיע לידי הרבנית וחלק מיד לצדקה, מאז היה שולח את התמיכה הישר לידי הרבנית, כדי שתשתמש בה לצרכי הבית. (פניני תורה וחסידות)

למען יברכה ה' אלקיך בכל מעשה ידך אשר תעשה (יד טט)

אל הרה"ק רבי דב בעריש מביאלא זיע"א נכנס אחד החסידים ושח את מצוקתו, בביתו מספר בנות שהגיעו לפרקו, אף לרש אין כל, להשיאם ולתת נדוניה עבורם, לשאלת הרבי במה עוסק לפרנסתו, השיב שמסתובב ומוכר פריטי הגרלה.

אמר לו הרבי, "עכשו תרכש פריטי אחד לעצמך", החסיד ענה שאין בידו כסף כדי רכישת פריטי כי הכרטיסים מאד יקרים, והרבי השיב, "תלך כסף

פרשת ראה

מאכלי השבת

המצדיקים שדברי תורתם הקדושים מובאים בספר 'תולדות יעקב יוסף', של הרה"ק רבי יעקב יוסף מפולנאה זיע"א, הוא הרה"ק רבי נח מראשקוב זיע"א. לא רק בתורתו שבכתב היה הרה"ק מפולנאה מצטט את אמרותיו של צדיק נסתר זה, כי אם גם בתורתו שבעל פה, וכך רגיל היה הרה"ק לספר על הרה"ק מראשקוב את הסיפור הבא:

משלחת של פרנסי העיר ראשקוב, טובי העיר ועסקניה, על דעת כל בני העיר, פקדה את ביתו של הרה"ק רבי נח והציעה לו להגיע אל עירם, עיר מלאה חכמים וסופרים, ולשבת שם על כסא הרבנות, להורות להם את הדרך ילכו בה ואת המעשה אשר יעשו כדת משה וישראל.

רבי נח לא מיהר להשיבם דבר. "אין רצוני להיות נבהל להשיב, גם עלי להתייעץ עם מביני דבר, הטובה היא כהונה זו עבורי", אמר להם רבי נח, "ולכן אבקשכם להתמתין כאן יום או יומיים עד שאוכל להחליט על צעדיי הבאים". פרנסי ראשקוב הסכימו עם דברי רבי נח שנאמרו בטעם ובדעת, ואמרו כי ישבו אליו בעוד שלשה ימים לשמוע את ההחלטה הסופית.

משעזבו פרנסי ראשקוב את מעונו, החליט רבי נח כי הטוב ביותר עבורו יהיה לקבל עצה הוגנת מידידו הותיק הרה"ק רבי יעקב יוסף מפולנאה. יודע היה רבי נח בהרה"ק מפולנאה, כי ידיד אמת הוא לו ודורש טובתו. מוטב יעשה אם יפנה אליו ויתיעץ עימו אם לקבל על עצמו את משא העם להתעטר בכתר רבנות ראשקוב.

משסיים רבי נח להציע את דבריו נענה לו הרה"ק מפולנאה ואמר: אם עצתי אתה דורש, דעתי כי אם בני ראשקוב יסכימו לתת לך משכורת שבועית של עשרה זהובים, כדאי לך לקבל את ההצעה.

משהגיעו פרנסי ראשקוב לאחר שלשה ימים לשמוע את תשובתו של רבי נח, הם נענו מיד לבקשתו: מוכנים ומזומנים אנו ליתן לכם סכום זה, ובלבד שתבואו לעירנו. סיכם עימם רבי נח, כי בימים הקרובים יכין את עצמו לנטיעה אליהם, ומכור את רכושו הדל, וייצא אל עירם.

לא ארכו ימים רבים עד שרבי נח מצא את עצמו יוצא אל דרכו לראשקוב. מזג האוויר היה נאה ורגליו של רבי נח נעשו קלות להלך. מהלך היה בניחותא ומחשבותיו תפוסים בדברי תורה וחסידות.

בבוקרו של יום שישי הגיע רבי נח לעיירה מרוחקת, שלאחר בירור קצר נודע לו כי הוא

היהודי היחידי בעיירה. יהודי זה היה הבעלים של בית המרזח המקומי, משם מצא את פרנסתו בהרחבה. הגיע רבי נח לבית המרזח וביקש מהיהודי כי יואיל נא לארחו למשך השבת. היהודי שמח מאוד למראה האורח שהגיע אליו, והודיע לו בסבר פנים יפות כי הוא ישמח מאוד לארחו, אפס כי אין לו חדרים פנויים בביתו, ולכן הוא מציע לו לישון בחצר הגדולה והמאווררת.

בעל בית המזיגה הסביר לרבי נח כי החדר המרכזי והגדול של ביתו הוא החדר אליו מגיעים הגויים תושבי העיירה וסביבותיה לשתות שם משקאות חריפים. החדר עמוס תמיד בטיפוסים מפוקפקים ומשונים, שיכורים והלומי יין, אשר לא ניתן לדעת את אשר יעוללו. בשאר החדרים מתגוררים וישנים הוא ובני משפחתו, ואין לו כל חדר מיוחד. אולם, החצר הגדולה, הטעים לו היהודי, היא סגורה היטב. איש לא נכנס אליה, והיות שמזג האויר יפה ונוח, הרי שזה יכול לשמש כפתרון מוצלח.

רבי נח שמח על ההצעה. אף הוא כשלעצמו מבקש היה להתבודד עם עצמו ולעסוק בתורה ובתפילה מבלי שיפריעו לו. החצר הסגורה הייתה מתאימה לו לכתחילה, והוא הודה ליהודי על טוב ליבו.

בליל שבת, לאחר שרבי נח סיים את תפילתו, הוא ראה את היהודי בעל בית המזיגה עומד לידו וממתין לו. השניים איחלו 'שבת שלום ומבורך' זה לזה, ובעל בית המזיגה המשיך ואמר: אורחי היקר, לשם מה יש עלי להוציא את סעודת השבת שלך אל החצר, אולי תואיל נא להיכנס אל חדר המגורים שלנו, שם אוכלים אנו כולנו יחד את סעודת השבת, ולאכול עמנו בצוותא.

נעתר רבי נח להפצרותו של בעל הבית, ואמר לו: כל מה שיאמר לך בעל הבית - עשה! אם רצונך שאבוא לאכול עמכם יחד - אשמח לעשות זאת. אולם זאת אבקש מכם: אין רצוני לשבת כי אם בקצה השולחן ממש, וזאת בשל כך שבוודאי תבין שסדר ההנהגה שלי בסעודות שבת - שונה הוא מהנהוג אצלכם, ורצוני להמשיך במנהגים בהם אני רגיל. אם תסכים לתנאי זה - בוודאי שתיכף אבוא עמך. היהודי בעל בית המזיגה לא הרחרח אפילו לרגע ותיכף נענה ואמר: לכבוד הוא לנו ונסכים לכל תנאיך. מיד נערוך לך בקצה השולחן את כל מאכלי השבת: יין לקידוש, לחם משנה, בשר ודגים וכל מטעמים. תוכל לשבת שם ולערוך לעצמך את הסעודה לפי כל הסדרים והמנהגים, הכל על הצד היותר טוב.

היה זה לאחר שהחלות הגדולות הוגשו אל השולחן. גם בעל הבית וגם רבי נח נטלו

ידיהם לסעודה ובצעו על הלחם משנה. עקרת הבית קמה ממקומה והכניסה אל השולחן מגש גדול ועליו דג שלם וגדול, שנשלה מהנהר הסמוך בצהרי יום השישי ונשלח אל תנור האבן לאפייתו כדת לכבוד שבת.

עוד לא הספיק בעל הבית לחתוך את הדג הגדול והנה דפיקות נשמעו בדלת. כל בני המשפחה התפלאו מאוד: מי הוא זה הדופק אצלנו בשעה כזאת?! הרי כל הגויים כבר יודעים ומורגלים מזה שנים רבות שאין להפריענו ביום השבת. אחד הילדים פתח את הדלת, ולהפתעת כולם, על מפתן הדלת עמדו, לא אחרים מאשר הפריץ והפריצה, אלו אשר העיירה כולה שייכת להם. מעולם לא טרחו הפריץ והפריצה, לא שניהם יחד ולא כל אחד לחוד, לבקר בבית המזיגה, ועל אחת כמה וכמה, לא בשעה כזאת של ליל שבת, בה כולם יודעים כי הם עורכים לעצמם את סעודת השבת.

הפריץ והפריצה אף הם עצמם לא ידעו להסביר בבירור את סיבת בואם. הם הביטו בהתפעלות על שולחן השבת הערוך לתפארת, על הנרות הדולקים, ועל מיני המאכלים המתוקנים, ואמרו בהתרגשות: תמיד שמענו על סעודות השבת המיוחדות שיש אצל היהודים, ומעולם לא היה לנו הזדמנות לראות זאת בעינינו. הלילה, כשערכנו את הטיוול היומי שלנו ועברנו בסמוך לבית המזיגה, נזכרנו בזה והחלטנו להפתיע אתכם בביקור. בוודאי לא יהיה אכפת לכם אם נצטרף כאורחים מן הצד לשולחן השבת שלכם!?

בעל הבית לקח את המושכות לידי ונענה להם: הלא אורחי כבוד אתם לנו, ואפילו אתם בעלי הבית כאן. התכבדו נא ושבו, ותרגישו כאילו אתם מצויים בטרקלינכם. הנה תיכף נכבד אתכם במיטב מעדני השבת המסורתיים. נטל היהודי שתי צלחות גדולות והכניס בכל אחת מהם נתח דג עסיסי אותו הוא חתך מהדג שלפניו, והגיש בפני הפריץ והפריצה.

ובכל אותו הזמן, יושב היה רבי נח בפאתי השולחן, אחוז בשרעפי קודש, ואינו יודע כלום מבואם של הפריץ והפריצה. עיניו היו עצומות בדביקות עילאית, מחשבותיו שוטטו בעולמות טמירים ונשגבים, אכסוף נועם שבת, והוא אינו מרגיש כלום בכל המתרחש בחדר.

הפריץ שנהנה מאוד מקבלת הפנים המלבבת והמזמינה לא חשב לרגע להחמיץ את ההזדמנות המיוחדת. המזלג שעמד בפניו כבר הושת וננעץ בבשרו של הדג שעמד על הצלחת, אלא שבאותו הרגע ממש בו הוא הרים את המזלג כדי להכניסו אל פיו, נשמעה צווחה נוראה ומחרישת אוזניים מהקצה השני של השולחן.

ולהישמר בכבוד מאכלי השבת, ובוודאי שלא תתן לגויים לטעום מהם.

כעבור שעה קלה החל היהודי להרגיש בטוב יותר, והוא עמד על רגליו כאחד האדם.

על הפסוקים (דברים יד כב - כג): **עֲשֹׂר תַעֲשֹׂר אֶת כָּל תְּבוּאֹת יִזְרְעֶךָ הַיֵּצֵא הַשָּׂדֶה שְׁנֵה שְׁנֵה. וְאָכַלְתָּ לִפְנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ בְּמִקּוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר לְשִׁכְן שְׁמוֹ שָׁם מֵעֶשֶׂר דָּגָנְךָ תִּירְשׁוּ וְיִצְהָרְךָ וּבְכֹרֹת בְּקָרְךָ וְצֹאנְךָ לְמַעַן תִּלְמַד לִירְאָה אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ כָּל הַיָּמִים,** מביא רבינו השפת אמת זיע"א בשם זקנו רבינו החידושי הרי"ם זיע"א, כי מכאן יש ללמוד על שגב מאכלי השבת שהם מתקנים את גוף האדם ומרוממים אותו לזכות להיות ירא שמים (תרנ"ד): "מורי זקני ז"ל אמר, ללמוד מכאן דאכילה בקדושה לפני ה' מתקן האדם להיות ירא שמים. **וכמו כן סעודת שבת שנקרא 'סעודת דמהימנותא', לפי שמתקן הגוף להיות נמשך אחר הקדושה,** ודפח"ח".

ראיה לדברי זקנו, במילים המרוממות 'ומצאתי שדבר אמת בפיו', כתב השפת אמת (תרנ"ב): "כבר כתבתי בשם מורי זקני ז"ל, כי יש ללמוד מזה שמאכילת מצוה באין ליראה את ה'. וביאר כי המאכל כשהוא מבורר מפסולת מביא יראה, ועל ידי המעשר שניתן הראשית לשמו יתברך נשאר קדושה גם בהשיריים ומתברר, וכמו כן בשבת אין צריך בירור, עכ"ד ז"ל. **ומצאתי שדבר אמת בפיו וכדבריו מפורש במדרש תנחומא בפרשה זו: בזכות שני דברים בני ישראל מתחטאין לפני המקום, בזכות המעשר דכתיב ושמחת כו', ובזכות שבת דכתיב והתענג על ה'. וכמו כן בגמרא דשבת, עשירים שבארץ ישראל במה הם זוכין - בזכות המעשר. ובחוץ לארץ - בזכות השבת,** ע"ש".

ועוד כתב בזה השפת אמת כי 'אמת בפיו' (צו תרנ"א): "ושבתות ויום טוב הם מעלין כל הזמנים. ולכן סעודת שבת נקראת 'סעודת דמהימנותא', שעל ידה נמשך כל האכילות שבימי המעשה אל השורש. ושמעתי מפי מו"ז ז"ל במה שנאמר באכילת מעשר 'ואכלת לפני ה' אלקיך כו' למען תלמד ליראה', נלמד מזה כי אכילת מצוה בקדושה מביא האדם לידי יראה, וכן הוא באכילת שבת עכ"ד. **ואמת בפיו שכן רמזו רז"ל בגמרא יבמות בפסוק הנ"ל 'למען תלמד ליראה כו' ה' אלקיך כל הימים,' אלו שבתות וימים טובים,** ע"ש. ונראה הרמז כמו שכתבנו, כי כמו שמעשר שנאכל לפני ה' בירושלים מביא יראה וקדושה לכל האכילות שבכל המקומות, כמו שכתבנו במקום אחר בשם מו"ז ז"ל כי כל תרומה ומעשר מניח הכח בהשיריים. כמו כן אכילת שבתות ויום טוב שנאמר עליהם 'זה השולחן אשר לפני ה'" מביא יראה וקדושה לאכילות כל הימים, זה בבחינת המקום וזה בבחינת הזמן".

מקבל אני עלי כי בסעודת שבת בצפרא דשבתא אטעם מהדג וזוה אתקן את הנשמה המגולגלת בו. רבי נח ניגש במהירות אל מיטתו של בעל המזיגה שנראה היה כאילו תקיף ליה עלמא ואמר לו: אגלה לך את סוד מחלתך! דע לך כי הבאת על עצמך דינים וקטרוגים, בזאת שנתת לגוי לטעום ממאכלי השבת, כי במנוחתו לא ישכנו ערלים. עניין זה הביא עליך את מחלתך זו, אולם אם תתן לי תקיעת כף ותבטיח לי כי לעולם לא תתן יותר את מאכלי השבת לגויים, הרי שבס"ד נוכל לפעול לך רפואה וישועה.

המוזג נענה ובשארית כוחותיו הושיט את ידו לרבי נח והבטיח כי יהיה מה שיהיה ואני לעולם לא אתן עוד לגוי לטעום ממאכלי השבת.

לשמע הבטחתו, המשיך רבי נח והסביר לחולה את אשר אירע: עליך לדעת כי בדג זה שעלה על שולחן השבת הייתה מגולגלת נשמה קדושה שהמתינה לתיקונה כבר כמה מאות שנים. רק לאחרונה ממש הצליחה הנשמה להיכנס אל תוך דג, כשהיא מייחלת לכך שתזכה לעלות על שולחנו של אדם יהודי שיתקין את הדג לכבוד שבת ויאכל ממנו כמצות היום, כשבכך היא תבוא לידי תיקונה השלם.

ההשגחה העליונה כיוונה וסובבה שאשבות שבת זו בביתך, כדי שאוכל לעזור ולסייע לתיקון אותה הנשמה המצויה בדג. והנה בעוד שאני טרוד במשימה קדושה זו ומהרהר על תיקונה של אותה נשמה, קמו המקטרגים והביאו לך שהפריץ יגיע לביתכם ויפריע את עבודת התיקון שהיה עלינו לעשות.

ובאותו הרגע בו נעץ הפריץ את המזלג שלו בדג, זעקה הנשמה המגולגלת צווחה נוראה! אוי ואבוי לי, זעקה הנשמה, שעתה עומד גוי שפל זה לאכול מהדג ולמנוע ממני תיקון. מרוב פחד ואימה מצווחת הדג, צווחתי אף אני זעקה איומה ואיבדתי את ההכרה.

חשבתי שהצלחנו להכניע את המקטרגים והפריץ לא ירצה יותר לטעום מהדג. אולם המקטרגים המשיכו במלאכתם וכך אירע שהפריץ שוב ניסה לאכול מהדג. הפעם צווחה הנשמה בקול גבוה יותר, ושב גם אני צעקתי ואיבדתי את ההכרה.

בפועל, סירבתי לאכול מהדג, גם לאחר שהפריץ והפריצה יצאו מהבית. הבנתי שמלחמה גדולה נערכת בין כוחות הקדושה לכוחות הטומאה על תיקון נשמה זו, וחשבתי כי מוטב לי שאמשוך ידי מכל זה, בבחינת 'שב ואל תעשה עדיף'. כיון שכך, כעסה הנשמה עליך מאוד, בראותה כי היא מפסידה את תיקונה, והיא גרמה להענישך במחלתך הקשה.

כיון שראיתי כל זאת, אמרתי מיד שאני מקבל על עצמי לאכול מהדג ולתקן בכך את הנשמה, וממך אני מבקש שתראה להיזהר

היה זה רבי נח שהשמיע צווחה זו, כשהוא נופל על הריצה ושוכב מעולף.

מיד חרדו כולם ונזעקו לעזרתו של רבי נח. בעל הבית רץ לעבר האורח כדי להקיצו מעלפופו. לאחר דקות ארוכות הצליחו לעורר את האורח ולהושיבו על מקומו. הפריץ שכמובן לא התחיל עדיין לאכול מהדג, המתין שירגעו הרוחות ולחזרתם של כולם אל השולחן. אחרי שנראה היה כאילו נשכח האירוע המביך והאווירה החגיגית חזרה לחלל החדר, שוב ניסה הפריץ לטעום ממנת הדג המיוחלת.

גם הפעם, באותו חלקיק שניה של בין הנעיצה במזלג לבין ההכנסה אל הפה, נשמעה צווחה נוראה, עוד יותר מקודמתה, כשגם בזו הפעם האורח נפל מכסאו, השתרע בשנית על הריצה כשהוא מעולף לגמרי. גם הפעם רץ בעל הבית אל עבר האורח, ובקושי רב הצליח לעורר אותו ולהחזירו אל מקומו ליד השולחן.

הפריץ ההמום ממראה עיניו שאל את היהודי: מי האיש? האם קרוב משפחה הוא לך? האם ידידים אתם? ומה בדיוק קורה לו כשהוא צווח ונופל מעולף? היהודי משך בכתפיו ואמר: יאמין לי הפריץ שאין לי שמץ של מושג מי הוא זה ומאין הוא בא. כל שיודע אני הוא ששמו 'נח' וכי היום בבוקר הוא הגיע אל בית המזיגה וביקש להתארח אצלי. יתר על כך, אין לי כל מידע.

בשלב זה התערבה הפריצה ואמרה לפריץ: חוששני מאוד כי מדובר באדם חולה מסוכן, שמחלתו היא מחלה מדבקת! זו סכנה עבורנו להיות יחד אתו תחת אותה קורת גג! מי יודע באיזה מחלה קשה ומוזרה הוא יכול להדביק אותנו. הבה ונברח מכאן כל עוד נפשנו בנו.

בקושי הספיקה לסיים את דבריה, והיא יחד עם הפריץ קמו מהשולחן ובהלה רבה, וכאחוזי תזזית פתחו במנוסה אל עבר הדלת. הם אפילו לא הספיקו להיפרד לשלום ממארחיהם, וקול ריצתם המבוהלת נשמעה מבחוץ.

רבי נח שלא רצה להפריע את המשך סעודת השבת, ביקש את רשותם של המארחים לסיים את הסעודה ולצאת אל החצר. הם כמובן הסכימו מיד, אף הם חששו מאותה מחלה מדבקת כביכול, ורבי נח פתח בברכת המזון נלהבת כדרכו בקודש וכשסיים יצא אל מקום לינתו בחצר.

ויהי בחצי הלילה, לפתע נפתח הדלת המובילה אל החצר ובעלת הבית יוצאת בהלה כשהיא משמיעה קול בכי חנוק: הוואל נא, אורחנו היקר, להיכנס אל הבית. בעלי היקר חש שלא בטוב, הוא מרגיש שאלו הם הדקות האחרונות לחייו, והוא מבקש שתיכנס אל חדרו כדי לעזור לו באמירת סדר הווידוי לפני שנשמתו פורחת ממנו למרומים.

לשמע הדברים רץ רבי נח במהירות נפלאה אל תוך הבית, תוך כדי שהוא צועק בקול רם: